Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ РЕСПУБЛИКАНСКА КОМИТЕДЭЙ, БУРЯАДАЙ ССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

...й 1921 оной ...21-hээ гарана. | № 270 (18593) | 1990 оной ноябриин 24, суббото | Сэн 3 мүн.

Эдеэ хоол элбэгжүүлхын тула

...АЙ ЭРИЛТЭДЭ ТААРАМААР

...коллектив анхан ...hоонhоо хойшо 14 ...саа соо малаа зү- ...hанда ажалдаа ...дые туйладаг бо- ...илангаяа малайн- ...нэмээжэ шада- ...олзо ехээр аба- ...гахай шахан тар- ...жахынууд хоорон- ...комплексын ди- ...Желаев хөөрэнэ.— ...предприятимнай ...ариия дүүргэжэл ...ондоной дүнгөөр ...Бүхэроссин со- ...сөөндэ илаhанда ...РСФСР-эй Мини- ...Соведэй болон ...дамжуулгын Улаан ...хүндэлэлэй диплом- ...габьяатай.

...түрүү предприяти- ...дүршэлыень халан ...комплексын гахай- ...ндэр дүн туйлажа ...у. Ахамад зоотех- ...Бадмаевай хүтэлбэ- ...предприятиин мэргэ- ...поршоонхонуудые зү- ...үүлхэ, сагшадань ...уулха талаар ашаг ...нологи хэрэглэнэ. ...экономикодо оро- ...үе сагта гахайшад ...ашагтайгаар эр- ...олдоно. Эдэнэр га- ...үйлэдбэрилхэ, гү- ...адаха жэлэйнгээ тү- ...үни хада дүүр- ...элэй мэдээгээр, ком- ...хүдэлмэрилэгшэд тү- ...дуур 1000 центнер ...аад байна. Энэ ам- ...гахайнуудые шахан таргалуулха цехэй звенонууд хубитаяа ехээр оруулаа.

— Манай коллективэй үйлэдбэрилhэн гахайн мяханай өөрынь үнэ сэн 140,5 түхэригтэ болоно. Энэнь түсэбөөр хараалагдаhанhaa 19,48 түхэригөөр бага юм. Поршоонхонуудай гарзалха ушар оройдоо үгы шахуу болгогдонхой. Предприятимнай хүндэ шэгнүүртэй гахайнуудые мяханай комбинадта тушаана. Үнгэрhэн юhэн hарын дүнгөөр бидэнэй худалдаhан гахай бүриин шэгнүүр дунда зэргээр 103,5 килограмм татаа hэн,— гэжэ ахамад экономист А. М. Филиппов омогорхон хэлэнэ.

Эдэ туйлагдаhан амжалтада хубитаяа оруулhан түрүү малшад, илангаяа гахайшад — ветерануud нилээд олон. Жэшээлхэдэ, Тамара Васильевагай, Ольга Хантакшиновагай, Надежда Афанасьевагай даадаг звенонуудые онсолон дурдахаар. Эндэ үнинэй хүдэлhэн кадрнууд коллективэйнь гол үүргые дүүргэнэ. Комплексын хүтэлбэрилэгшэд ажалшадтаа анхарал хандуулжал байдаг. Бүхы хүдэлмэрилэгшэдынь гэр байраар, үхи хүүгэдынь яслисадаар хангагданхай юм.

— Дэлгүүрэй экономикодо орожо байхадаа, предприятиингаа бүхы ажалыень ашаг үрэтэйгөөр эрхилхэ шухала болонхой,— гэжэ Евгений Афанасьевич hанамжатаяа хубаалдана.— Манай эрхилжэ ябаhан ажал хэрэгhээ Тарбагатайн районой колхозууд поршоонхонуудаар комплексые хангаhанhaa жэл бүхэндэ 3,5 миллион түхэригэй олзо оршо оруулна. Зүгөөр эдэ ажахынуудай тусхай баталhан хэлсээнэйнгээ ёhoop манда орооhо таряа таhалжа үгэхэ ёпотой аад, хэлэhэндээ хүрэдэггүйнь харамтай. Энэ талаар бидэ ондоо тээгүүр — Мухар-Шэбэрэй, Бэшүүрэй районуудаар орооhо таряа бэдэрхэ баатай болонобди,— гэбэ.

Тэрээнhээ гадуур поршоонхонууд белогоор, витаминуудаар элбэг тэжээлээр хангагдаха ушартай гэзшэ ааб даа. Энэ талаар Улаан-Үдын hүнэй комбинадhaa хэмэл hүн, ээдэмэг, мүн загаhан, яhанай талхан баhал таhалдангяар асаруулагдана. Эдэ асуудалнуудые ойрын сагта зүбөөр шиидхэбэл, hайн болохо бэлэй.

Комплекс дээрэ мүнөө 200 тонно тэжээл хадагалха тусхай холодильник баригдажа байна. Энэ түхеэрэлгын бүтэхэдэнь, тэдэнэр түргэн саг соо гутадаг, ээдэмэг, гашалдаг тэжээлээ хэхэ аргатай болохо юм.

Энэ предприяти 14 жэлэй хугасаа соо хүдэлхэдөө, зарим технологическа түхеэрэлгэнүүдынь, агрегадуудынь муудажа, элэжэ эхилэнхэй. Тиимэhээ нэмэлтэ байрануудые барихаар, шэнэ түхеэрэлгэнүүдые тодхохоор болоо гэжэ hанагдана. Энэ талаар Госагропромhoo, АПО-hoo, хангалгын албанhaa туhаламжа хэрэгтэйл хаш.

С. ТЮЛЮКИН,
худөө бэшэгшэ.

Ноябриин 22-hoo эхилжэ, Хурамхаанай район дотор Буряадай ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй үдэрнүүд үнгэргэгдэжэ захалба.

Республикын министерствэнүүд болон эмхи зургаануудай бүлэг түлөөлэгшэдые Буряадай ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо Г. Н. Манжуев толгойлно гээд мэдээсээ hэмди.

Эдэ үдэрнүүд нэн түрүүн бага hууринуудай хүгжэлтэдэ, социальна ажабайдалыень hайжаруулгада зорюулагдана.

Республикын министерствэнүүд болон эмхи зургаануудай түлөөлэгшэд Улюнхаанай совхозой Хүшэгөөр гэжэ бага hууринhaa хүдэлмэрээ эхилээ.

Улачхаанай совхозой директор Д. Х. Бадмаев, дайнай болон ажалай ветеран Р. Б. Харнаев, малшад Ц. Ц. Степанов, И. Д. Лорготоев, бригадир Ц. Б. Елтунов гэгшэд нютагаа hэргээхэ талаар үгэ хэлэhэн, hанамжа дурадхалнуудые оруулhан байха юм. Эдэнэрэй табиhан асуудалнуудта партиин райкомой нэгэдэхи секретарь

НЮТАГАЙ ЗОН ОЛОН АСУУДАЛНУУДЫЕ ТАБИНА

О. Ц. Дондупов, райсоведэй түрүүлэгшэ В. Д. Цыренов, районой хэлхеэ холбооной эмхиин начальник Е. О. Кауэр, республикын ПТУС-ай ахамад инженер Г. И. Бедрик, республикын соёлой министрэй орлогшо В. С. Седунов болон бусад харюусаhан hанамжаа удаараа хубаалдаhан байха юм.

Тиихэдэ энэл үдэр Дэрээнэй совхозой Гааргын-Адагай хүн зонтой баhал иимэ уулзалга болобо. Эдэ нютагай зон илангаяа медицинын, соёлой, худалдаа наймаанай хүтэлбэрилэгшэдтэ олон асуудал табяа. Эдэнэрэй хангалтагүй хүдэлмэриие hайжаруулха тухай туhатай хөөрэлдөөн болоо гэжэ тэмдэглэмээр. Иимэ аша туhатай, hонирхолтой хөөрэлдөөнэй боложо байхадань, совхозой директор Б. Д. Очиров, парткомой секретарь Д. С. Аюшеев болон бусадай ерээгүйнь гайхалтай. Нэн түрүүн эдэл зомнай хүн зонойнгоо байра байдалаар, социальна хүгжэлтөөр hонирхохо зон бэшэ гү?

Энээнэй hүүлээр Гааргын совхозой хүдэлмэрилэгшэдтэй Гааргын-Адаг hууринай ажалшадтай иимэ уулзалга болобо. Республикын тусхай делегаци суглараагшадай табиhан асуудалнуудта тодорхой харюунуудые үгөө, бии байhан дутагдалнуудые ойрын сагта усадхаха талаар, туhатай хөөрэлдөөн болоо.

Иимэ уулзалганууд Хурамхаанай совхозой Хэрмэгэн, Аргатын совхозой Дээдэ-Аргата, Булаг, Шаманка, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой Хонхино hууринуудта үнгэргэгдэхөөр хараалагдана.

Г. БАДМАЕВ.
Хурамхаанай район.

„Буряад үнэн"-91

ЗАХИХАЯА ЯАРАНГҮЙ ЯАХАБИБ!

Үлгы соогоош хэбтэхэдээ,
Үлгыдүүлжэш дуурахадаа,
Эжыдээ энхэрэн эрхэлхэдээ,
Эгэшэдээ баяраа
хүргэхэдөө,
Үгүүлнэб уран буряадаараа,
Үлэнэб тэрэл зангаараа!
Үетэнөө урижа хүндэлхэдөө,
Үбгэн бууралтанаар
хөөрэлдэхэдөө
Багшаяа үглоогүүр
золгоходоо
Багашуул дүүнэрээш
угтахадаа—
Үгүүлнэб үhан буряадаараа,
Үлэнэб тэрэл түхэлөөрөө!
Буряад хэлээ шуумгай
шудалыт,
Буряад эхынгээ үураг
хүхөөбди.
Буурал абын захяа дуулыт,
Бууса hуудалаа шэнэлхээр
түрөөбди!
Уг гарбалаа hонирхон
уудалая,
Урдын дууе шэнэлэн дуулая,
Багшын ашаар шагнан ябая,
Баяр зугаа дэлгэн байя!
Буряад дуунгайм аялга
хурса
Булжамуур шубуунай хүгжэм
татаад,
Буряад басагадайм хоолой
хонгёоп
Алтан гургалдайн аялга
дабтаад!
Буряадаараа уншахгда
урматай,
Булагай үhандал амтатай.
«Буряад үнэнөө»
hонирхоноб,
Булагай үhандал
хужарланаб!

Булта тандаа найданаб,
Бэшүүлээгүй байбалтнай
хайрланаб!
Хорёодш түхэригөөр
бэшүүлхэб,
Хорюулааш хадань
нэхүүлхэб!
Олон hонинииe дуулахат,
Олзо зугаа уудалхат,
Нэрэ хүндэеэ үргэхэт,
Нэмээн үүргэеэ дүүргэхэт!
Буурал толгойтондоош
ханданаб,
Буряад дарганарташ
найданаб,
Дээдынш зургаанда
этигэнэб,
Дэмы аашалаашадые
зэмэлнэб!
Буряадайнгаа түүхэтэй
танилсахат,
«Буряад үнэндөө»
баясахат.
Бултадаа оролдожо хүдэлэе,
«Буряад үнэнөө» бэшүүлэе!
Замаа зүбөөр бария,
Зангаа hайханаар табия,
«Буряад үнэнөө» захия,
Бултадаа hаналаа зобоё!
Хаагдажа болохол
«Үнэмнай»
Хожомдон гээгдэбэл —
гомдолтойл
Хамгаалан абаял бултаараа,
Хамтын хүсэл гайхалтайл!
«Буряад үнэн» газетээ
Бултадаал абахаар
бэшүүлэе!
Үхибүүд, ашанарайнгаа
баясахаар
Үе наhаараа үргэе!

Федор МАНЖИХАНОВ,
Баян-Булагай 8 жэлэй hургуулиин түрэлхи хэлэнэй багша.
Хяагтын район

ХОЁР hАРААР УРИДШАЛАНХАЙ

Малай үбэлжэлгын эхинhээ хойшо үнгэрhэн хоёр hара хахадай хугасаа соо «Коммунизм» колхозой hаалиин фермэнүүдэй коллективүүд горитойхон оролдолго гаргана.

Мүнөө эршэмтэйгээр хүдэлмэрилhэн hаалишадай дунда онсо шалгарагшад олошороод байна. Жэшээлбэл, үнинэй дүршэлтэй hаалишан Надежда Николаевна Изотова үнгэрhэн арбан hарада үнеэн бүриhөө 2586 килограмм hү haaгaa. Мүн Татьяна Николаевна Варфоломеева 2526, харин Галина Лукинична Камашина 2496 килограмм hү абаhан байна.

В. ШИРДАРМАЕВ.
Мухар-Шэбэр.



Далаад онуудай үеэр Ахын район республикын нэгэдэмэл электросетьтэ холбогдожо, зайн галаар хангагдажа эхилээ бэлэй. Энэнь нютаг зондо айхабтар ехэ баяр болоо hэн. Урда жэлнүүдтэ районой hуурин бүхэндэ дизель-мотоорой хүсөөр зайн гал носоогдодог hэн. Заримдаа түхэреэн сүүдхээр электрын гэрэлгүй hууха саг гарадаг өөрын бэрхэшээлтэй агша hэн.

Шэнэ татагдаhан зайн галай утаhануудые хангахын тула 1975 ондо Ахада районой электросеть гэhэн эмхи байгуулагдаhан юм. Тэрээ гэhээр тэбхэр арбан табан жэл үнгэрөө.

ЗАЙН ГАЛААР ХАНГАЛГА АХАДА ЯМАР БЭ?

Энэ хугасаа соо РЭС-эй коллектив район дотор нилээд ажал ябуулаа. Ажахынуудай хүгжэлтэдэ хубитаяа оруулаа.

Мүнөө эндэ 16 хүн хүдэлнэ. Тэдэнэр нилээн ута зайн галай утаhа хангадаг юм. ВЛ-35 киловатт хүсэтэй агаарай утаhан 120 модоной зайда ВЛ-10 —393, ВЛ-0,4—70 модоной зайда татаатай, ТП (трансформатор подстанционный), КТП гэhэн 93 түхеэрэлгэ тодхоотой. РЭС-дэ ашаанай гурбан ЗИЛ-157 түхэлэй автомашина бии. Тэдэ нэгэниинь дэншье hаа хуушаржа, хэрэглэмжэhээ гаргагдаба. Хада уулын оройгоор татагдаhан зайн галай утаhа заhабарилхань, hэлгэн шэнэлхэнь угаа бэрхэтэй. Түргэн хурдан хадын гол горход үерлэжэ, электригүүдэй ажалда hаалта болодог.

«Урал» түхэлэй дизель-моторой автомашина Ахын РЭС-тэ тон хэрэгтэй. Гүнзэгы уhа гаталхада, тон аятай ха юм. Мүн хэрэг, ажал түргэнөөр бүтээхээр УАЗ-452 түхэлэй машина байгаа hаа, тон аятай бэлэй. Лимидэй ёhoop үгтэhэн бензин хаанашье хүрэнэгүй. Харин ЗИЛ-157 машинаар элдэбын хэрэг бүтээхэдэ, гарза ехэтэй байна. Жэшээнь, Байгалай үмэнэдэхи электросетиин түб — Каменск тосхондо ошохо хэрэг гараа гэлэй. Ахаhaa багахан хэрэгээр Каменск ЗИЛ-157 машинаар хүрэхэдэ, хэды зэргэ шэнгэн түлишэ галдагданаб, хэды саг миин hалгаагданаб?

Мон hууринhaa Сорог хүрэтэр ВЛ-35 киловатт зайн галай лини 1969 ондо татагдаа hэн. Мүнөө сагта энэ лини хуушаранхай, үе-үе болоод лэ эбдэрнэ, аварийна байдалда ороно. Гэнтын оhолой болоо hаа, бүхы район электрын галгүй болошохо байна. Мон—Самарта гээд ВЛ-110 киловатт утаhанай татагдахада, тэрэниие Сорог хүрэтэр дамжуулаа hаа, hайн байгаа. Энэ хэрэгтэ республикын Министрнүүдэй Совет, «Бурятэнерго» нэгэдэл мүнгэ hомолхо бээз гэжэ найдагдана. Тиимэhээ эгээл холын, үндэр газарта хүдэлдэг электригүүдэй эрилтэдэ анхарал табиха хэрэгтэй.

Үнгэрэгшэ hарада РЭС-эй хүдэлмэришэд Шагай Дабаанай лини заhабарилаа, Боксоон шадарай лини hэльбэн шэнэдхээ. Наяа наашадаа Дэби өөдэ байрладаг ажалшадай гэр байрада зайн гал оруулха түсэбтэй. Тэндэхи малшад мүнөө болотор электродвижогой гал хэрэглэн ажаhууна ха юм.

Ахын РЭС-эй коллектив эбтэй эетэй. Байгалай үмэнын электросетиин РЭС-үүдэй дунда эмхидхэгдэдэг спортивна мүрысөөнүүдтэ хододоо түрүү hуури эзэлдэг. Ажалдаашье амжалтатай. Район дотор, жэшээлбэл, В. Д. Галсановые танихагүй хүн үгы шахуу. Тэрэ РЭС-эй эмхидхэгдэhэн сагhaa хүдэлнэ. Электригүүдэй бригадир С. Д. Самбялов, участогай мастер С. Б. Аюшеев, электромонтернуудай звеньевой Б. У. Бартаев гэгшэд коллективэй урдаа хараха, түрүү зон болоно. Тус коллективые Аха нютагай хүбүүн, залуу мэргэжэлтэн Виктор Дашеевич Шарастепанов хүтэлбэрилдэг юм.

Б. ШАРАКШАНОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: (зүүн гарhaa) 1. С. Д. Самбялов, Б. Б. Цыбденов, В. Д. Шарастепанов. 2. РЭС-эй эрхим жолоошон В. Д. Галсанов.

Авторай фото.



РСФСР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ СЕССИ

...(ТАСС). Ноябриин ...ин парламентын па- ...хамтын заседаниие ...Верховно Соведэй ...ин Нэгэдэхи орлог- ...Хасбулатов нээhэн

...Министрнүүдэй ...түрүүлэгшын орлог- ...мическа реформын ...онэй комиссиин тү- ...Григорий Явлинскиие ...буулгаха тухай асуудал шиидхэхые тэрэ дурадхаба.

«500 үдэр» гэhэн программын авторнуудай нэгэн болохо энэ нүхэрэй тушаалhaa бууха асуудалые дэмжэхэ хэрэгтэй гэжэ республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Иван Силаев хэлэбэ. Тохёолдоhон эрхэ байдалда тус программые байhан соонь бэелүүлхэ арга боломжо үгы. Россин парламентын байгууламжые хубилгаха тухай асуудал парламентын зүбшэн хэлсэлгэдэ удангүй табигдаха ёhотой гэжэ тэрэ онсолон зааба.

Явлинскиие тушаалhaань буулгаха асуудал нэгэн дуугаар баталан абтаба.

Тэряашадай (фермернүүдэй) ажахы, газарай реформо, 1991 оной эдеэ хоолой налог тухай РСФСР-эй гурбан хуулиин проектнүүд зүбшэн хэлсэгдэнэ. 1990—1991 онуудта РСФСР-тэ үнэ сэнгүүдые бүрилдүүлгын ба салин хүлhэнэй политика, РСФСР-эй болон УССР-эй хоорондохи харилсаануудай үндэhэ hуури тухай хэлсээ баталха тухай асуудал мүн лэ хаража үзэгдэбэ.

...ЗД ХҮДЭЛМЭРЕЭ ҮРГЭЛЖЭЛҮҮЛНЭ

...(ТАСС). РСФСР-эй ...нүүдай холбооной ...байгуулгын съездын ...шата ниислэл хото- ...Хэблэлэй болон ...мэдээсэл тараадаг ...нүүдэй хүдэлмэрилэг- ...ссин эмхи байгуул- ...лагдана.

...болон областной ...нүүдай эмхинүүдые ...Россин элдэб район- ...шахуу делегадууд ...хүдэлмэридэ хабаадана.

Федеративна үндэhэ hуури дээрэ РСФСР-эй Журналистнуудай холбоо байгуулха тухай хэлсээнэй проект тухай элидхэл Россин Журналистнуудай холбооной сагай зуурын гүйсэдкомой түрүүлэгшэ В. Н. Кучер хэhэн байгаа. Делегадууд энэ проектые зүбшэн хэлсэхэ, хэблэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй эмхиин Устав баталхэ, тэрэнэй хүтэлбэрилэгшэдые hунгаха болоно.

Журналистнуудай эрхэнүүдые хамгаалха комитет байгуулха тухай тогтоол съездэ хабаадагшад баталан абаха, республиканска парламентын гэшүүдтэй уулзаха юм.

• • •

РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ И. С. Силаев съездын делегадуудай урда үгэ хэлэжэ, Россин правительствын ажал ябуулгын гол шэглэлнүүд тухай хөөрэжэ үгэбэ. Гадна республикын парламентда хэгдэхэ зарим хубилалтанууд тухай журналистнуудта мэдээсэбэ.

РСФСР-эй ЭХЭНЭРНҮҮДЭЙ ХОЛБООНОЙ КОНФЕРЕНЦИ

МОСКВА. (ТАСС). РСФСР-эй Эхэнэрнүүдэй холбоое эмхидхэн байгуулгын конференци ниислэл хотодо эхилээ.

Эхэнэрнүүдэй шэнэ, hайн дуранай, дулдыданги бэшэ нэгэдэл тэдэнэй аша туhые, общество доторхи байдалые хамгаалха, ниитын-политическэ, экономическа ба соёлой ажабайдалда тэдэнэй үүргые дээшэлүүлгэдэ туhалха ёhотой.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ Б. Ельцин конференци дээрэ үгэ хэлэбэ. Мүнөөнэй эрхэ байдалда эхэнэрнүүд зориг тэсэбэритэй байха ёhотой, РСФСР-эй Верховно Совет болон правительство шэнээр байгуулагдаhан холбооندо али болохоор туhалха гэжэ тэрэ тэмдэглээ.

...ХЭЛСЭЭН БАТАЛАГДАБА

...(Укринформ-ТАСС). ...22-то УССР-эй пар- ...Украинын бо- ...РСФСР-эй хоорондо- ...нэгэн дуугаар ...Энэ понедельнигтэ Ки- ...республикын Вер- ...ведүүдэй Түрүүлэгшэ- ...Ельцин Л. М. Крав- ...тэрээндэ гар табяа ...документые бүрид- ...ха тухай Нэгэдэмэл ...ай Организацида хан- ...тогтоол нэгэн доро ...абтаа. ...оорондын хамтаралаар мэдэрэгдэhэн гол ёhонууд дээрэ Россин болон Украинын хоорондохи харилсаануудай түүхэдэ түрүүшынхиеэ бэеэ даанхай хоёр гүрэнэй хэлсээн баталагдаа гэжэ УССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ Л. М. Кравчук үгэ хэлэхэдээ тэмдэглэбэ.

Өөhэдынгөө ябуулгануудаар хоёр республиканууdай хоорондохи холбоо барисаае, нэгэдэлые эбдэхэ гэнэ бэшэбди, — гэжэ Л. М. Кравчук мэдээсэбэ.— Эдэ харилсаанууд адли тэгшэ эрхын ба бүрин эрхэтэй байлгын гол ёhонууд дээрэ бэелүүлэгдэхэ ёhотой гэжэ бидэ тоолонобди. Бүрин эрхэтэй, адли тэгшэ бүхы республиканууд Союзай хэлсээндэ хабаадаха ёhотой.

Ород арадые, Россин парламентые хүндэлдэг байhанаа Украинын парламентын зүгhөө Л. М. Кравчук элирхэйлээд, Украина, тэрэнэй Верховно Совет болон правительство хоёр республикын хоорондохи хэлсээе хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлхэ юм гэжэ найдуулба.

...ссин Совет Федеративна Социалис Республикын ба ...атвиин республикын хүтэлбэрилэгшэдэй уулзалга болон зүбшэлэлгэ тухай коммюнике

...оной ноябриин 22-то Москвада РСФСР-эй Верховно ...Түрүүлэгшэ Б. Н. Ельцин, РСФСР-эй Министрнүүдэй Түрүүлэгшэ И. С. Силаев гэгшэд Латвиин рес... ...Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ А. Горбуновтой, ...республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ ...манистай уулзаhан байна.

...бүрин эрхэтэй байлгые бэелүүлхэ ба гүрэнүүдэй ...дохи харилсаа холбооной асуудалнуудаар хоёр талын... ...амжануудаа халан абалсаба. Уулзалгада хабаадагшад ...эн hанамжатай байба:

...оссин Совет Федеративна Социалис Республикын ба ...республикын гүрэнэй бүрин эрхэтэй байлгые харгалзада абан, хоёр талынхид политическэ болон экономическа ажал ябуулгаяа бэелүүлхэ;

— хэлсээнэй үндэhөөр өөрынгөө хубита түлбэриие оруулха зуураа, республиканууд хоорондын хамтын гаргашануудта мүнгэ hомололгодо хоёр талынхид хабаадаха;

— бүрин эрхэтэй байлгын экономическа үндэhэ hуури хамгаалха талаар хоёр талын хуулиин актнуудта үндэhэлдэг онсо хэлсээнүүдээр ниитэ союзна зөөри гэжэ тоологдодог обьектнүүд тушаа бүхы асуудалнууд шиидхэгдэхэ;

— гадаадын экономическа ажал ябуулгада бүрин эрхэтэй байлгые үргэдхэхэ шухала гэжэ хоёр талынхид онсолон зааба.

Россин Совет Федеративна Социалис Республикын ба Латвиин республикын хоорондохи хэлсээе бэлдэжэ, гар табилгые түргэдхэхэ шиидхэбэри хоёр талынхид абаба.

...СР-эй ...вно Соведэй ...үлэгшэ ...ЛЬЦИН.	РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ И. СИЛАЕВ.	Латвиин республикын Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ А. ГОРБУНОВ.	Латвиин республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ И. ГОДМАНИС.

ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭНҮҮД, ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТАНУУД

Хүдөө ажахын үйлэдбэриие хүгжөөхэ талаар габьяатай байhанайнь түлөө Буряадай ССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй 1990 оной ноябриин 15-най Указаар **«Буряадай ССР-эй габьяата экономист»** гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдобо гэбэл:

Захарова Неонила Ивановнада — «Бурятскагропромтехника» нэгэдэлэй түрүүлэгшын орлогшо,

Оглова Елена Владимировнада — «Бурятскагропромсоюзай» ахамад бухгалтер.

• • •

Хүн зониие медицинын талаар хангалгые эмхидхэхэ талаар амжалта туйлаhанайнь түлөө Буряадай ССР-эй Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын больнично-поликлиникын нэгэдэлэй начальник Элеонора Ендоновна **Цыбиковае** Буряадай ССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаба.

• • •

Арадай уран бэлигые олоной дунда дэлгэрүүлэн тарааха талаар габьяатай байhанайнь түлөө Зүүн Сибириин соёлой институдай арадай инструментнүүдэй болон хоорой дирижированиин кафедрын доцентын уялгые дүүргэгшэ Виктор Васильевич **Китовто** Буряадай ССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указаар **«Буряадай ССР-эй соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ»** гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдоо.

• • •

Агропромышленностиин комплексдо мэргэжэлтэдые бэлдэхэ талаар олон жэлэй туршада оролдосотой hайнаар ажаллаhанайнь түлөө мяханай болон hүнэй промышленностиин Улаан-Үдын техникумэй отделениие даагша Прасковья Николаевна **Борисовае** Буряадай ССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаба.

• • •

Капитальна барилгада олон жэлэй туршада hайнаар ажаллаhанайнь түлөө арадай депутадуудай Улаан-Үдын городской Соведэй гүйсэдкомой капитальна барилгын управлениин начальник Виктор Павлович **Нечаевые** Буряадай ССР-эй Верховно Соведэй Президиум **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаба.

Дэлгүүрэй экономико: бодомжонууд, хараа шэглэлнүүд

ХУБИИН АЖАХЫТАНЬАА НАЛОГ ДАРАЛГА

Һүүлэй жэлнүүдтэ хубиин ажахы эрхилэлгые үргэнөөр хүгжөөлгэ, гүрэнэй предприятинуудай ажал эмхидхэлгын шэнэ гуримуудта оролго, экономикодо болоһон бусад хубилалтанууд олзо абалгын талаар общественые хубаарилан илгаруулжа эхилээ. Энээнһээ уламжалан, орон дотор хүн зониие эд бараагаар хангалгада, мүнгэнэй эрьесые бүрилдүүлгэдэ шахардуу байдал тохёолдоо. Тиигэжэ гүрэнэй зүгһөө юумэ хубаарилан гуримшуулхын тула налог тохолгын үүргэ дээшэлүүлхэ хэрэгтэй болоо һэн. Мүнөө шэнэ Хуулиин ёһоор, орон доторхи дунда зэргын хэмжээнһээ үлүү абтаһан ашаг олзоһоо налог ехээр даргададаг болоо гээшэ.

Хуулиин наһа гүйсэһэн хүнүүдтэ хубиин ажахы эрхилхэ эрхэ олгогдонхой. Хубиин ажахы эрхилхэ дуратай хүнүүд мэдүүлгэ бэшэжэ, арадай депутадуудай нютагай Соведэй гүйсэдхэхэ комитедтэ үгэхэ зэргэтэй. Мэдүүлгэ бариһан хүнэй ажал ябуулга зондо аша туһатай байгаа һаань, зүбшөөл үгтэдэг юм. Харин энэ зүбшөөл табан жэлһээ дээшэ болзортой байха ёһогүй.

Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй 1987 оной апрелиин 23-да батлан абаһан тогтоолой ёһоор, нютагай Соведэй гүйсэдкомой зүбшөөлгүйгөөр хубиин зарим ажал эрхилжэ болохо юм.

Иигэжэ хубиин ажахы эрхилхэ эрхэтэй болоһон хүнүүд гүрэнэй налог таталгын инспекцидэ 5 түхэриг пошлина түлэжэ, үнэмшэлгэ гү, али патент абаха зэргэтэй. Зарим ажахы эрхилхэ эрхэ үгэһэн патентын түлөө түлбэриин хэмжээн республикын Министрнүүдэй Соведэй тогтоолоор тодорхойлогдоһон байна.

Үнэмшэлгэ абаад, хүдэлжэ эхилһэн эрхэтэд абаһан ашаг олзоёо, хэһэн гаргашаяа тусхай журнал соо гүйсэд тоолоно байха ёһотой. Тиин хүдэлжэ эхилһэн түрүүшын һарын үнгэрһэн хойно энэ хугасаада абаһан бодото ашаг олзо тухайгаа, жэлэй туршада абахаар багсаамжалһан ашаг олзо тухайгаа деклараци налог таталгаһаа хүнгэлэлтэ хэхэ эрхэтэйгээ батадхаһан документнүүдтэйгээр табан үдэр соо үгэхэ ёһотой юм.

Хубиин бүхы ажахы эрхилэлгэһээ абтаһан ошаг олзоһоо налог даргададаг гээшэ. Хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын, социально-соёлой, уран һайханай зүйлнүүдые бүтээлгын, үргэн хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилгын, түлөөһэтэй хангалга үзүүлдэг һалбаринуудта хубиин ажахы эрхилэгшэдһээ—СССР-эй, союзна республиканууудай хуулиар хорюулагдаагүй хүдэлмэри хэдэг хүнүүдһээ налог даргадаха. Жэлдээ хоёр һараһаа үлүү саг соо подрядай хэлсээгээр хүдэлмэри хэжэ абаһан олзо доходһоо, хубиин хамһабариин ажахыһаа абтаагүй үрэ жэмэс, эм домдо ородог ургамал, һархяаг, агнуурида олзоборилогдоһон продукт, малай тэжээл, загаһа худалдажа олоһон ашаг олзоһоо налог даргададаг байха юм.

Предприяти, эмхи зургаанууудта хүдэлдэггүй нэгэ хүн дээрэ тоолоходо, дурсагдагша ажал ябуулгаһаа жэлдээ 3000-һаа дээшэ түхэриг ашаг олзо абадаггүй һаа, гүрэнэй предприятинуудта, эмхи зургаанууудта ажалладаг хүнүүдтэл адли налог тэдээнһээ даргададаг байха.

Гол хүдэлмэриһөө гадуур сүлөөтэй сагтаа хубиин ажахы эрхилдэг хүнэй жэлэй ашаг олзо 3000 түхэригһөө дээшэ бэшэ байбал, предприяти, эмхи зургаануудта ямар нэгэн хүдэлмэри хэжэ, абаһан ашаг олзоһоо даргададаг налогто адляар түлэхэ.

Жэлэй туршада 3000 түхэригһөө дээшэ олзо оршо абаһан хүнһөө СССР-эй Хуулиин 20-дохи статьягай ёһоор ехэ налог даргадаха жэшээтэй.

Жэлдээ онсо ехэ ашаг олзо абаһан эрхэтэдһээ налог даралгын процент бүри дээшэлхэ. Онсолходо, ондоо тээһээ ашаг олзо абадаг хүнүүдһээ иимэ аргаар налог даргададаг. Жэшээлхэдэ, кооперативна, коммерческэ, акционернэ банкнуудта мүнгэеэ хадагалжа, тэндэһээ абаһан олзо оршоһоо, СССР-тэ саг үргэлжэ ажаһуудаг хүндэ хариин гүрэнһөө ороһон мүнгэнһөө налог даргададаг байха болоно.

Абаһан ашаг олзо, хэһэн гаргаша тухай деклараци, тэдээн соо бэшэгдэһэн тоо, баримтануудые батадхаһан документнүүдые, налог таталгын инспекцинүүдэй эрилтээр бюджедтэ оруулһан мүнгэнэй хэмжээе батадхаһан документ Хуулиар хараалагдаһан болзор соо налог таталгын органуудта эрхэтэд үгэхэ ёһотой. Мүн ашаг олзо абахын тула хэрэглэгдэдэг байранууд соо эдэ органуудай хүдэлмэрилэгшэдые тэдэнэр заатагүй оруулха ёһотой.

Жэлэй туршада ашаг олзо абажа шадаагүй тухай деклараци хубиин ажахы эрхилхэеэ болиһоор 5 үдэр соо үгтэдэг.

Налог даралгын авансова түлбэри квартал бүхэндэ хэгдэдэг байха юм. Энэнь жэлэй туршада налог даралгын хэмжээнэй 25 процент хүрэтэр байха болоно. Тиихэдээ үнгэрһэн жэлдэ абтаһан ашаг олзын хэмжээгээр энэ процент тодорхойлогдохо. Жэлэй үнгэрһэн хойно энэ хугасаа соо абтаһан бодото ашаг олзо тоологдожо гаргагдаха. Хэрбээ жэлэй олзо оршын урид хараалагдаһанһаа бага байгаа һаань, авансова түлбэри хэһэн хүндэ үлүү түлэһэн мүнгэниинь бусаагдаха, харин ашаг олзын хэмжээнэй ехэ байбал, авансова түлбэри хэһэн хүн мүнгэ нэмэжэ оруулха болоно бшуу.

Абаһан ашаг олзо тухайгаа деклараци саг соогоо оруулаагүй хүниие гурим журамтай байлгаха арга бии юм. Тоосоото үе соо абаһан ашаг олзоһоо налог даралгын 150 процентэй адли налог түлэхэ эрилтэ иимэ деклараци саг соонь үгөөгүй хүндэ эльгээгдэхэ. Тиин энээнэй һүүлээр тэрэ хүнэй үгэһэн бүхы документнүүдые шалгажа, энэ хугасаада бодото дээрэнь абаһан ашаг олзоһоо налог тохолго шэнээр тоологдодог. Тиихэдээ налог даралгада ороһон мүнгэнэйнь 10 процент бюджедтэ оруулагдана.

Хубиин ажахы эрхилхэ гуримые хазагайруулһан, деклараци үгэдэггүй, иимэ документ соогоо худал тоонуудые бэшэһэн, абаһан ашаг олзо, хэһэн гаргаша тухайгаа журналда худалаар, муугаар тэмдэглэһэн эрхэтэд 50-һаа 100 түхэриг хүрэтэр яла түлэхэ юм. Жэлэй туршада тэдэнэр иимэ ябадал дахин гаргаа һаа 200-һаа 300 түхэриг яла түлэхэ болоно.

Абаһан ашаг олзоёо налог даралгаһаа нюуһан гү, али бага болгожо бэшэһэн хүнһөө энэ мүнгэниинь дууһан абтаха, харин налог даралгаһаа хоёрдохиёо нюугаа һаань, хоёр дахин ехэ яла тохогдохо ёһотой.

Л. ИЛЬКОВА,
Буряадай ССР-эй Финансын министерствын Гүрэнэй налог таталгын инспекциин таһагай начальнигай орлогшо.

«АМИДЫ ХҮН АРГАТАЙ»

Табан дабхар гэртэ хаяа хадхан һуудаг хэдэн хүршэдөө һониин һорьмойгоо хубаалдахаяа һая ороо һэм. Тиихэ зуураа анхан огто харагдаа үзэгдөөгүй дэлгүүрэй экономико гээшые хүн бүхэниинь ямараар ойлгоноб гэжэ һонирхомоор байгаа һэн.

Нэгэдэхи хүршэмни—Улаан-Үдын ресторануудай нэгэндэ хүдэлдэг С. И. Борисова (эндэ, мүн саашадаашье нэрэнүүдынь һэлгэгдэнхэй):

— Шадал багатай зоной нилээн хашагдахаар хаһа болохо гэжэ ойлгоноб. Тусгаар нэгэ иимэ баримта. Һая хэдэн хүн ресторанай директортэ юрэ бусын мэдүүлгэтэйгээр хандаба. Хэдэн зуун мянган түхэриг мүнөө гаргаад үгэһүүбди, орондонь ресторанаа хубиин хэрэглэмжэдэ дамжуулыт гэжэ... үнэн дээрээ иимэ юумэнэй бэелээ һаа, хэды айдаһатайб. Иланхаяа нэһанайнгаа амаралтада гарахаяа дүтэлһэн бидэнэртэ. Энэ ушарта пенсиин асуудал ягаад шиидхэгдэхэб, теэдшье бидэнэр мэтэ зониие шэнэ эзэн тоохо аал? Һуурияа сүлөөлэгты, ондоо хүниие олохом гэхэ ха юм. Теэдшье, минии бата һанамжаар, багахан столовонууд хубиин хэрэглэмжэдэ үгтэхэ, харин ресторанууд дайрагдахагүй аабза.

Энэ — ажалай талаар. Гэртээшье һанаа тэнигэлэн һууха аргам үгы. Хүбүүмни армиин албанһаа табигдажа ерэхэнь. Училищи дүүргэһэн тухай үнэмшэлгэтэй. Теэд дүршэл шадабаригүй хүниие абаһаар «наашаа ерыш» гэхэ газар мүнөө үсөөн aaб даа. Олон тээ хүдэлмэришэдэй үсөөрүүлэгдэжэ байхада... Саашаа һураха гэхэдээ, мүнгэ тоолуурнайшье бирагүйхэн.

Үшөө тиихэдэ үбгэнэйм эхэ —ная наһандаа тулажа ябаһан хүгшөө намтаяа байдаг. Иигээд бодоод үзэхэдэ, нилээн бэрхэтэйхэн байдалдаабди даа. Үнэ сэнгүүдэй дээшэлхэдэ, эдеэ хоолоо абажа бираал һаамнай, болонтуу гэхээр лэ даа.

Хоёрдохи хүршэмни — юһэн үхибүүтэй айл. Ганса бэе эхэнэр Надежда Ивановна вахтероор хүдэлдэг. Алимент абадаг. Ороходом, Надежда Ивановна оймһо нэхэжэ һууба:

— Өөһэдөө иигэжэ бүтээжэ хямдалаагүй һаа, хаана мүнгэн хүртэхэб? Халааһаяа хадхаа, хуушанаа һэльбээ гүбди даа. Гүйлдэхэ, харайлдаха гээшэнь багашуулайм, оймһон, үмдэн тэсэхэ юм бэшэ.

Ажабайдалнай саашаа ямар болохоб—амаргүйл бэшэ юм гү? Тэрэ дэлгүүр гээшые үзэһэн бэшэбди. Хүн зон дан лэ һаа нэгэ янзаар, муу тээшэнь хэлэнэл даа. Уридлан ехээр үйдаад яалай, арга хургань олдохол аабза гээд найданаб. Эхэ хүн хэзээдэшье этигэжэл, найдажал байдаг гүб даа. Олон үхибүүтэй намайе гүрэн түрэ арайшье орхихогүй бэзэ.

Гурбадахи хүршэмни—барилгын эмхиин участогай начальник Б. Н. Андреев:

— Минии һанамжаар, хүдэлмэриингөө газарта бии байһан хүнүүдээ ажалдань үлөөхые оролдохо ёһотойбди. Олон зониие хүдэлмэриһөөнь гаргаад, юу түйлахабибди? Мүнөө промышленностиин ба барилгын хэмжээн доошолжо байна. Энэ баримта мэргэжэлтэ бэшэ хүндэшье ойлгосотой. Хэлсээтэ уялганууд дүүргэгдэнэгүй, ажахын харилсаанууд таһалдана. Түлишэ-тоһодолгын материалнууд, шэнгэн түлишэ дуталдана.

Иимэ эрхэ байдалда салин хүлһэ ягаад дээшэлүүлхэб? Энээн тухай бодохо хэрэгтэй.

Минии һанамжаар, бидэ юрын нэгэ зүйл—ажалай журам тухай мартаабди. Харюусалгын мэдэрэлээ олон зон алданхай.

Тиимэһээ ямаршье аргаар һаань, хатуу шанга журам тогтоохо ёһотойбди. Нөөхи албадалга-зонхилолгын аргаар бэшэ aaб даа, эндэ экономическа онол арганууд хэрэгтэй.

Ажалша коллективэй соведые болюулхаар болоо. Үйлэдбэриинше, ниитыншье хэрэгүүдтэ ёһото нүлөөгүй байтууламжа гэхэ байнаб. Мэргэжэлтэд бэшэ зон бүридэлдэнь ороод, ажалай асуудал шиидхэлсэхыень харахада һанаа зоборитай. Орондонь профсоюз үүргэеэ һэргээг лэ. Журамай түлөө оролдохо, хүдэлмэришэдые хамгаалха уялгатай бшуу.

Иигэһээр байтараа үнэ сэнгүүдэй дээшэлхэдэ, коллективэйнгээ гэшүүдые яажа дэмжэхэб? Иимэ асуудал тушаа һанаата болонобди. Манай үйлэдбэридэ, жэшээлбэл, наһанһаа хүдэлөөд пенсидэ гараһан эхэнэрнүүдтэ — башенна крануудай машинистнүүдтэ һара бүриин пенсидэ нэмэлтэ болгон, 50—50 түхэриг түлэхэ гэжэ хараалагданхайбди. Ямар доходһоо гээд асуухат. Элдэб аргаар: түсэбөө үлүүлэн дүүргэнэ гүбди, али ажалдаа ханасагүй хандалгатай хүнэй ажалда хабаадалсаһанай зэргын коэффициентһээ хаһана гүбди... Яаба хээбэшье, энээнгүйгөөр аргагүй.

Дэлгүүрэй экономикодо оролгын үндэһэ һуури, дурадхагдаһан программанууд таарамжагүй гэнэбди. Теэд хэзээ шэнэ юумэн гэмшэл алдуугүйгөөр, гэлигэр зохидсор бүтэдэг юм һэм?

Минии һанамжаар, шэнэ байдалда шэлжэн оролгын энэ хаһада манай обществодо ядалдаха, тухашарха сагай тохёолдоошье һаа, үлэсхэлэн хооһон байдалда яашье орохогүйбди. Хэмһээ урид, хэмһээ үлүү хөөрсэгэнөөн болоно, элдэб дэгэд үгэ хүүр тарана. Юрэдөөл, галаб эрьехээ байна бэшэ ха юм.

Журам тухай хэлээ һэм. Энээндэ нэмэхэ нэгэл зүйл бии: хүнүүд ажалай амта мартантуу боложо байна. Сэдьхэлэй ханасатайгаар, ульһатайгаар хүдэлхэ зон үсөөн. Яагаад энэ мэдэрэл тэхэрюулхэб?

Хүл хөөрсэгэнөөнэй гол шалтагаануудай нэгэн гэхэдэ, үнэ сэнгүүдэй дээшэлэлгэ гээшэ аабза. Хэрбээ үнэ сэнгүүдэй тогтууритай болоо һаань, бүхы юумэн өөрынгөө һууридаа орохо гээд һанахаар. Теэд мүнөө дээрээ энээн тушаа һэдэлгэшье үгы гээшэ.

Дүрбэдэхи хүршэмни — 65 наһатай хүгшөө Клавдия Филипповна. Гансаараа байдаг, үхибүүдынь амяараа гаранхай:

— Мүнгэ зөөриин талаар хэды хатуухан сагай ерэбэшье, нигүүлэсхы сэдьхэлтэнэй хүдэлөөн дэлгэрбэ ха юм. Анхан иимэ юумэн үзэгдэдэг һэн аал... Иимэ үүсхэлшэдтэ олон хүгшэд, үбгэд найдана ёһотой.

Мүнөө болотор минии 95 түхэриг пенси намдаа хүрөөд байдаг. Үшөө овощ, үлир жэмэс гэхэ мэтые абадагби.

Үлүүсэ һанаата болохо юун намда байхаб? Хубсаһа хунартайб, гоё гоодо хэрэглэмжэгүйб. Амандаа эдеэд һуугаа һаа... Үшөө ашанартаа бэлэг сэлэг абажа үгэдэг хүм. Энэм хари, саашадаа хүртэсэнь хүшэр болохонь ха гэжэ сэдьхэлээ зобоноб.

Үшөө нэгэ бодомжом гэхэдэ, иимэ: бэрхэтэй сагай тудахада, дүтын зон, түрэл гарал хоорондоо бүри холбоотой эбтэй болодог юм.

«Шадаһан хүн шадаха, шадаагүй хүн шалбайха» гэһэн саг ха гээд лэ, хомхойролгын замда оролгонһоо би залуу зониие һэргылхэ байнаб. Эхин сэнтэй юумэмнай — манай сэдьхэл.

Энэмнай амидаралаймнай тулга. Баяжалгаһаа бэшэ, харин баян бардамда обтолгоһоо, атаа жүтөөнһөө сэдьхэлээ хамгаалжа гараха хэрэгтэй.

Өөрөө гэбэшье дээрэ ортохогүйе оролдооб (энеэнэ). 5 килограмм гурил, 3 килограмм хүрпээ гэхэ мэтэеэ нөөсэлөөб. Басагамни бүдүүн айл аад лэ. ганса үдэрэй бодомжотой юм. Хүнэһэ заа-зуу бэлдэ, гурилшье һаань аба гэжэ заажа үгэнэб. Энээгүүр олзотохо, наһан соогоо хүргэхэ бэшэшье һаа... Гэбэшье хүл хөөрсэгэнөөндэ бү оро, оошор-ээлжээнүүдтэ үдэрөө бү һалгаа гэнэб. Амиды хүн аргаяа олохо гэлсэдэг ха юм даа.

Г. ДАШЕЕВА
бэшэжэ абаба.



Алтанхан намарай ой тайгын набшаһан модые шаргал һайхан үнгэтэй болгоод байха үеэр Хүрбын-Голоор ябахадаа, тэндэхи леспромхозой модо зөөдэг ашаанай автомашинын түрүү жолоошон Баир Базарович Дамбиевтай уулзажа, дүтөөр танилсаа бэлэйб.

Хара багаһаа хүнгэн бэшэ хүдэлмэри хэжэ хатуужаһан, хүдэржэһэн энэ хүмнай хүбшэ тайгын, хээр талын һэбшээ һалхинда жэлэй алишье сагта үлеэлгэжэ, хүрилшэһэн шарайтай юм. Хирбэ хара һахалтай энэ хүнтэй танилсахадаа, һонюуша, һүбэлгэн зантай, сэбэр сагаан сэдьхэлтэй гэжэ мэдэжэ абаа һэм.

—Жолоошодоймнай дундаһаа Баир Дамбиевнай эгээл ажалша бэрхээрээ, жаяг журамтай ябадалаараа шалгардаг юм. Һараһаа һара бүри даабаряа холо үлүүлэн дүүргэһэн байдаг. Нэрэ, обогынь «Забайкаллес» нэгэдэл дотор мэдээжэ болонхой гэхэдэм алдуу бэшэ, — гэжэ Хүрбын леспромхозой директор Артем Фролович Быков хэлэнэ.

Энэ жэлэй сагай уларилай хэды хүндэ хүшэр, хура бороотой байгаашье һаань. Б. Б. Дамбиевай толгойлдог экипажай гэшүүд ашаанай томо, хүсэтэ машинануудаа шадамараар жолоодожо, бэлэдхэгдэһэн модо саг соонь зөөжэ асарһан байха юм. Гэхэтэй хамта авто-хүлэгөө ходол бүтэн бүрин байлгажа, түлишэ-тоһодолгын зүйлнүүдые, резинэ, бусад хэрэгсэлнүүдые алмаха талаар түсэбөө бэелүүлээ.

— Энэ жэлэй юһэн һарын дүнгүүдээр дүн хамтадань 11 мянга гаран кубометр отологдоһон модо дээдэ складһаа асараад байнабди. Харин түсэбтэ даабариин ёһоор 8688 кубометр асарха ёһотой һэмди. Автомашинынгаа ульгам гүйдэлтэй байхада, хараалһанаа бэелүүлээ бэшэ гүбди?— гэжэ Баир Дамбиев манай асуудалда харюусаба.

— Манайтнай Баир дүршэлтэй жолоошодой тоодо орохол ёһоороо ороно гээшэ. Һайн һанаатай, хүндэ ходол туһаламжа үзүүлхэ, дүү хүниие дахуулха, һургаха талаар онсо ульһатай байха. Иимэ зоной олон һаань, ямаршье хүдэлмэримнай ханамжатай ябуулагдаха бэлэй. Ажалнайшье бүтээсэтэй байха һэн,— гэжэ урдандаа леспромхозой парткомой секретарь ябаһан В. К. Золоторев омогорхоно.

— Аха нүхэр Баир тухаймни намһаа асууна гүт? Сэхэ сэбэр зантай юм даа. Намдал адли залуушуулда ходол туһалха, мэдэхэ, шадахагүй юумыень хэлэжэ, ойлгуулан харуулжа үгэхэ гэжэ оролдодог. Һайн лэ хүн хадаа иигэдэг гээшэ aaб даа,— гэжэ хамтадаа хүдэлдэг Юрий Рыбаков хөөрэнэ.

Юрий Рыбаков залуу жолоошон юм. Тэрэ хоёрдохи жэлээ Баир Дамбиевтай сугтаа хүдэлнэ.

Нютаг нугын хүн һэн лэ тула Баир Базарович оршон тойрон байгаалидаа хайхарамжатай хайрлалтайгаар хандадаг. Леспромхозойнгоо коллективэй суглаан дээрэ энээн тухай ходо хэлэдэг, нүхэдтөө һануулга хэдэг гэжэ тэмдэглэмээр.

— Автомашинаяа ой соогуур аятай ябуулха, һөөг, бургааһа даруулхагүй гэжэ оролдодогби. Модо отологшодой үлүүе сабшаһан һаань, амаа бүглөөд байдаггүйб. Һая үндыжэ байһан һөөг модо, сагдуулнуудые хайша хэрэг отолхо, хухалха болоо һаамнай, юун үлэхэб? Дүшэ-таб[и] лэй удаа ой тайгаяа х[…] хэрэггүйгөөр отолоог[…] эзэн ёһоор хэрэглээбди[…] хэлэхэ эрхэтэй байгаа[…] һайн лэ гээшэ,—гэжэ ж[…] шон сэдьхэлэйнгээ үгэ[…] һэн.

Г. БАДМА[…]

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Б. Б. [Дам]биев.

Л. ЦЫДЕНОВЭЙ ф[ото].

ЖОЛООШОНОЙ ҮГЭ

ҺАЯАР ХЭБЛЭГДЭХЭ

«Совет Росси» хэблэлээр П. А. Кропоткиной «Элдэб жэлнүүдэй дневнигүүд» гэжэ ном һаяар гаргагдахань. Энэ номдо 1862—1867 онуудай, 1897—1898 онуудай бэшэгүүд оруулагданхай. Автор Зүүн Сибирьтэ сэрэгэй алба гараһан тухайгаа, Забайкалиин ба Манжуурай газар дайдаар аяншалһан тухайгаа тодорхойгоор дневнигүүд соогоо бэшэнэ. Дурсагдагша уужам дэбисхэр дээрэ ажаһуудаг улад зоной ажал хүдэлмэри, һанаа бодол, ниитын-политическэ үзэл суртал тухай революционер ябаһан П. А. Кропоткин хуряангыгаар, һонирхол татамаар бодомжолно, хөөрэнэ.

Энэ номдо оролто статья түүхын эрдэмэй кандидат А. Аникин бэшэнхэй. Ерэхэ жэлэй эхиндэ 100 мянган хэһэгээр ном хэблэлһээ гараха юм.

Н. КОСЕНКОВА.

Москва хото.

«Түүхэтэ үнэн зүбые һэргээх[э]…»

ГАНСАТА ШИИДХЭГДЭХЭ АСУУДАЛ БЭШЭ

СССР-эй Верховно Соведэй Национальностьнуудай [Соведэй] түрүүлэгшэ Р. Н. Нишановта Буряад оронной [ве…]дай болон ниитын ажал ябуулагшадай бэшэһэн бэшэ[г]дэһөөр Агын округой уншагшадай һанамжанууд.

ОКРУГОЙ ЭРХЭНҮҮ[Д] ҮРГЭДЭХЭНЬ

Нэгэдэхинь, үндэһэ яһанай асуудалаар орон доторнай элдэб зүрилдөөтэ үйлэ хэрэгүүдэй боложо байхада, национально-территориальна байгуулалтануудые хубилгахаяа бү яарая. Шэтын областьдо оройдоол буряад гурбан район ороно ха юм. Орёо байдалаа бүри орёо болголтогүй. Округ амяараа боложо таһархань гэһэн һураг суу Шэтэ хотоор тарадаг боложо байна. Тиимэһээ энэ баримта городой ба областиин элдэб эмхи зургаанууудтай хэрэг ёһоной харилсаа байгуулха таладамнай һаалта хэхэ түйлда хүргэнэ. Тиигээдшье Шэтэдэ ажаһуудаг, тэндэ ажалладаг олон тоото буряадуудаа, һургуули һудар хэжэ байһан оюутанаа бү мартая. Тэдээндэмнай иимэ ушар хойшолонтой байжа болохо.

Хоёрдохёор, Буряадай ССР-эй бүридэлдэ ороходоо, юугээрээ бариишатахабибди? Республикада маниие альгаа дэлгээд, хүндэтэй дээрэ хүлеэжэ абаха гү? Мянгаад модоной газарта холо байгаад, ажал хэрэгээ хайшан гээд урагшань ябуулха, харилсаа холбоогоо тогтоохобибди? Харин округ дотороо өөһэдөө эб эеэ оложо, эршэмтэйгээр ажаллаад, хүл дээрээ гарахые оролдоо һаамнай, дээрэ бэшэ гү? Тиигэж[э] 1991 [он]һоо тиитэрээ эхилжэ, округоймнай зөөриие областьһоо амяарлан үгэдэг бол[о]… юм. Дээдын засаг түр[…] гагдаһан округойнгоо депутадуудай арга [ша]риие зүбөөр элсүүлхэ, [Агын] хотодо өөһэдыгөө т[…] тусхай газартай болоо[…] шэмтэй ажаллаа һаамн[ай] рэ бэшэ гү? Энээ[…] һайсахан бодомжолж[о] гаа гүйлгэхөөр, һай-м[…] дорхойлхоор гэжэ һана[…] хэтэй хамта Буряадай [респуб]ликатай болон Усть-Ор[дын авто]тономито округтой с[…] талай, үндэһэ яһанай ас[уудал]нуудаар, ёһо заншал[…] ажал хэрэгүүдээ хүгж[өө]лаар барисаагаа улам [улам] гүнэзгы болгохо, [ехэ] хэхэ ушартайбди. Хүгж[…] гөө эгээл энээхэн шат[…] тономито округоо ба[йгуулжа] оронойнгоо бүхы рег[ион]тай, нэн түрүүн Ал[ас] зүгэйхидээр холбоо б[…] байгуулжа, худалдаа [эдэй]най ассоциацида оролс[о]тойбди. Буряад оронной [түрүү]лэгшэд нүхэр Р. Н. Ни[шановта] бэшэхэдээ, манай эко[номиче]ска арга боломжонууд[…] раада абаагүй гэжэ һан[…]

Б. БАЗА[…],
Могойтын район[ой …] президиумэй түрүүл[эгшэ].

ЯАРАХА ХЭРЭГГҮ[Й]

Агын округые Буряадай республикын бүридэлдэ оруулха тухай Улаан-Үдэ хотын ветерануудай болон бусад нүхэдэй һанамжа дурадхалнуудые би сэхыень хэлэхэ болоо һаа, абаһаар дэмжэхэгүй байнаб. Энэ асуудалые хэдэн талаһаань гүнзэгыгөөр бодомжолжо үзэхэ шухала.

Үнэхөөрөөшье, ганса хүндэ һүгэдэн түшэглэдэг үе сагта буряадуудые таһалһан үйлэ хэрэг түрэл арадаймнай али бүхы талаһаа хүгжэхэ хэрэгтэ һаад тойбо татаһаниинь олондо мэдээжэ. Тэрэ сагһаа хойшо хэдэн арбаад жэл үнгэрөө гээшэ aaб даа. Хэдэн ондоо үеын хүнүүдшье урган гараа.

Үнгэрһэн таби гаран жэлэй турша соо округоймнай экономико болон соёл манайнгаа эрхэ нүхэсэлдэ тааруугаар хүгжөөгдэнэ гээд онсолон тэмдэглэлтэй. Манай байдал Шэтын областиин экономикын шэглэлдэ таараанхай байна. Газар уһамнайшье Буряадай республикаһаа нилээд зайтайхан газарта оршоно гээшэ. Шэтын областиин газар дайдые алгад гараад, Буряад оронтой нэгэдэжэ, бүхы байдалаа шэнэ эрхэ нүхэсэлэй үндэһэн дээрэ байгуулха гээшэмнай тиимэшье бэлэн хэрэг бэш[э…] шодоо экономиков[о] х[…] таладамнайшье бэрх[э…] байдалай тохёолдоһо[н …]тай.

Зүгөөр бидэ бул[а …]най, хэлэ бэшэгээрээ[…] заншалаараашье түрэл зо[н …]шэ аабзабди даа. Ти[…] хоорондынгоо харилса[а …] бооо, алишье талаһаань[…] хэжэ, дүй дүршэлөө [хуваал]дажа байха ёһотойбди[…] шээнь, Буряадаймнай р[еспуб]лика эрдэм ухаанай, со[ёл …] гээрэлэй хүгжэлтын тал[аар …] бодо урагшаа дабшаһан[…] Мүн бидэ мал ажал, газ[ар …] ряаланшье эрхилхэ ар[га …] дабаритай боложо бай[на …] Ушар иимэһээ бүхы хэр[эг…]гаа бүтэхэ тээшэнь саг[…]жэ бэхижүүлжэ бай[…] ехэл дэмбэрэлтэй бай[…] һананаб. Мүнөөнэй түгш[…]тэ онсо орёо үедэ газ[…] даяа хубилгангүй, бай[…] гээрээ ажаһуубалнай, [...] гэжэ һанамаар. Бсто-[…]лэхэдэ, хүсэд һайнаар ш[…]жэ үзэнгүйгөөр, Бурья[ад…] ниилэлгые буруушааха б[…]

Б. ГАЛСАН[…]
Могойтын районой Х[…]
Шэбэрэй Кир[овой]
нэрэмжэтэ агрофир[мын]
түрүүлэ[гшэ].



Долгорма Доржиевна Жанаева Нарһатын тоһоной заво[додо] 1959 онһоо хүдэлжэ эхилһэн байна.

1975 ондо наһанайнгаа амаралтада гараа юм. Гэбэшье [тэ]рэ үедэ тоһо һайнаар хэдэг зон үсөөн һэн. Тиигэжэ Долгорма Доржиевна өөрынгөө хүдэлмэридэ бусажа, мүнөө бо[ло]тор ажаллаһаар.

Заводой үшөөл бэхижээгүй байхада, Д. Д. Жанаева энд[э хү]дэлжэ эхилээ. Энэ гэр соо машина бүхэн Долгорма До[ржи]евнада танил шэнгеэр үзэгдэдэг. Хэды ондо асаргдаа һа[а] хэды дахин эбдэрээ һэм — хуу һанажа ябадаг.

С. ДОРЖИЕВАЙ фото.

Совет орон дотор

ХОЛМОГОРО (Архангельска область). Россин агууехэ академигэй тоонто нютагуудта—Холмогоро ба Ломоносово тосхонуудта эхилһэн Ломоносовско заншалта уншалганууд Россин соёлой асуудалнуудта зорюулагдана. Нютагай эрдэмтэдһээ гадна, Москвагай, Ленинградай, Свердловскын эрдэмтэд уншалгануудта хабаадана. Заншалта ёһоороо эдэ үдэрнүүдтэ уран һайханай бүлгэмүүдэй харалга үшөө үнгэргэгдэнэ.

МОСКВА. Түрүүшын эрилтээр ороной ямаршье заха булангда туһаламжа үзүүлхэ түгэс мэргэжэлтэй слесарьнүүдэй, инженернүүдэй болон технигүүдэй бригаданууд «Unикомдо» эмхидхэгдэнхэй. Ниислэл хотын «Борец» заводой, мүн бусадшье предприятинуудай бүтээдэг компрессорнэ түхеэрэлгэнүүдые хангаха совет-югослав хамтын предприяти байгуулагданхай. Захилшадай захилаар тус предприяти проектнүүдые зохёохо, агрегадуудые тодхохо, тэдэниие хангаха юм.

ВЛАДИВОСТОК. Хотын хоёрдохи дунда һургуулида милицидэ мэргэжэлтэ кадрнуудые бэлдэхэ туршалга эхилээ. Энэмнай орон соохи түрүүшын иимэ туршалга болоно. Юрын хэшээлнүүдтэ ябахынгаа хажуугаар, үхибүүд хуулиин курса шудална, транспорт жолоодожо, буу зэбсэг хэрэглэжэ һурана. Алас-Дурнын Гүрэнэй университедэй багшанар һурагшадта методическа пособинуудые бэлдэһэн юм. Милициин дүй дүршэлтэй хүдэлмэрилэгшэд, хизаарай УВД-гэй элдэб албануудай хүдэлмэрилэгшэд хэшээлнүүдые үнгэргэнэ. Һургуули дүүргэгшэд СССР-эй МВД-гэй һургуулинуудта түрүүшын ээлжээндэ абтаха юм.

КИРОВСКИЙ (Примориин хизаар). Примори гэһэн хойто зүгэй һуурин тосхондо һая нээгдэһэн выставкэ дээрэ мүнөөнэй уран зураашадай 100 гаран зурагууд дэлгээгдэнхэй. Энэ выставкээр Алас-Дурнын эгээл түрүүшын хүдөөгэй зурагай галерей мүндэлбэ гээшэ. Бүхыдөө тэндэ уран зурагай мянга гаран бүтээлнүүд бии юм.

СПИТАК (Армениин ССР). Армениин Барилгын министерствын хүтэлбэрилэгшэдтэй ба Спитагай засагаархидтай Швейцариин Консорциумой түлөөлэгшэд тус хотодо байрын шэнэ район бариха тухай хэлсээ баталаа һэн. Гадаадын оронойхид барилгын материалнуудые, сантехническэ түхеэрэлгэнүүдые, кухниин комплектнүүдые эльгээхэ юм. Харин нютагай барилгашад байшангуудые бодхоохо, инженернэ барилгануудые бүтээхэ ёһотой.

ТЕРМЕЗ. Совет ба афган ашаа зөөхэ үедэ хэрэглэгдэдэг контейнернүүдые заһабарилха талаар хамтын предприяти байгуулха тухай хэлсээндэ гар табигдаа һэн. Совет-афган акционернэ «Афсотр» нэгэдэл, Термезэй гол мүрэнэй порт болон Афганистанай фирмэ тэрэниие байгуулгада хабаадаха юм. Гол мүрэнэй хүдэлмэрилэгшэд хэрэгтэй байра, хүдэлмэришэдые, станогуудые үгэхэ, харин нүгөөдэ хоёр партнёрынь мүнгэ һомолхо ёһотой.

ВИЛЬНЮС. Литвагай коммунис партиин үндэһэ һуури табигшадай нэгэн болохо Винцас Мицкявичюс-Капсукаста зорюулагдажа, Литвагай ниислэлдэ баригдаһан хүшөө горсоведэй шиидхэбэреэр болюулагдаба, харин тэрэнэй нэрые зүүдэг талмай Ратушай талмай болгогдон хубилгагдаба.

Скульптор П. Вайвада тус хүшөөе бүтээһэн, 1962 ондо бодхоогдоһон юм. Эсэсэй шиидхэбэриин баталан абтатар, тус скульптура хотын коммунальна албанай складта хадагалагдажа байха.

НИЖНИЙ НОВГОРОД. Волгын эрье дээрэхи хотодо Федор Шаляпинда хүшөө бодхоохын тула мүнгэ суглуулжа эхилэнхэй. Дуушан тус хотые хоёрдохи тоонто нютагни гэжэ тоолодог байһан. Имагтал эндэ 1896 ондо Глинкын «Жизнь за царя» оперодо Сусанинай партиие түрүүшынхеэ дуулажа, үргэнөөр мэдэжэ болоһон юм. Һүүлдэнь иишэ нэгэнтэ бэшэ ерэжэ, нижегородско ярмаг дээрэ дуулаһан байха. Хотын хүн зон дуушанай үзүүлһэн туһаламжые баһал һанажа ябадаг. М. Горькитой хамта өөрынгөө мүнгөөр хотын захада хүдөөгэй хүүгэдтэ һургуули барилгада туһалһан байна. Нютагай арадай байшан бодхоолгодо Шаляпин баһал ехэ мүнгэ үгэһэн юм. Мүнөө тэрээн соо А. С. Пушкинай нэрэмжэтэ оперо болон баледэй театр оршодог.

Хүшөө барилгада хотын хүн зоной мүнгэ зөөри хабаадуулха талаар үүсхэл эндэхи олониитэ, Соёлой совет жасын областной отделени гарһаһан байгаа. 25 жэлэй саада тээ 140-дэхи һургуулида Шаляпинай музей нээгдэһэн юм. Италиһаа эльгээгдэһэн Шаляпинай гэр бүлын үнэтэ шухаг зүйлнүүд, Шаляпинай Ирина басаганай, Петр хүбүүнэйнь һурагшадта бэлэглэһэн фото-зурагууд, нотонууд, урданай грампластинканууд тэндэ табигданхай. Ойрын ерээдүйдэ музейтэй зэргэлээд ородой агууехэ дуушанда хүшөө бодхоогдохо юм.

ФРУНЗЕ. Орско областиин Кочкор-Ата һуурин тосхондо Киргизэй компартиин ниитэ нэгэн партком байгуулагдаа һэн. Республикын «Киргизнефть» гэһэн ехэ предприятиин, «Анар» заводой, нютагай бусад ажалша коллективүүдэй эхин организацинуудые тэрэ нэгэдүүлнэ. Хоорондоо холбоогүйгөөр хүдэлдэг партийна доодо шатын организацинуудай хүдэлмэриие һайжаруулха зорилготойгоор иигэжэ хубилгагдаа юм.

(ТАСС).

ПРОЕКТ

[ГҮР]ЭНЭЙ ЗӨӨРИ ҮМСЭЛЭЛГЫН ГУРИМ ТУХАЙ БУРЯАДАЙ ССР-эй ХУУЛИ

экономикын тог- гүрэнэй зөө- тэйгөөр абаха ба дамжуулан үгэ- шиидхэлэй, эконо- хуулита үндэ- энэ Хуули тодор-

ССР-эй бусад хуу- хамта энэ Хуули гүрэнэй мэдэлhээ хараална, Буряадай министрнүүдэй Сове- нүүдаар хараалаг- нүүдтэ предприяти- үүлгын гурим, эдэ нүүдай ажал ябуул- гуримуудые бо- байдалые тодорхойл-

Амяраа байшангуудые, барилгануудые, түхеэрэлгэнүүдые, транспортна хэрэгсэлнүүдые, багажа, зэр зэмсэг болон бусад материальна баялигуудые худалдалга РСФСР-эй Гражданска кодексын эрилтэнүүдэй ёhoop бэелүүлэгдэдэг.

Ниитын эмхинүүдэй эд зөөри худалдалга ба түлбэригүйгөөр дамжуулан үгэлгэ тус эмхинүүдэй табиhан хэлсээгээр РСФСР-эй Гражданска Кодексын эрилтэнүүдые хараада абажа бэелүүлэгдэдэг.

Өөрынгөө hайн дураар зүбшэлгэ, экономическа аша туhые хараадаа абалга үмсэлэлгын гол ёhо гуримууд мүн гээшэ.

Бүлэг I. Юрэнхы дуримууд

Гүрэнэй эд зөөри [түлбэритэйгөө]р абалга хадаа [худалдан] абалгын худалдалгын, мүн, тэрэнэй эсэстэ тодорхой сэнгээр ху[далдагшын] үмсын зөөри

2. Түлбэритэйгөөр [illegible]

[illegible] цехүүдэй болон [подразделени]нүүд ба эмхинүүдэй [тэдэнэй]н зарим амяраа [үйлэ]дбэриин хүсэ ша- предприятиин эмхид- экономическа нэгэ бүхэ- байдалые эбдэхэгүй түлбэритэйгөөр абта-

3. Гүрэнэй эд зөө- [худал]дагшад ба худалдан [абагшад]

[illegible] зөөриин нэгэн бүхэли [бай]hан предприяти- [нэгэ]дэлнүүдэй), эмхи- зөөрие Буряадай [Сове]до Соведэй Пре- [зургаа]ндэ байгуулагда- эд зөөрие эрхил- худалдадаг, комму- зөөрие — арадай нютагай Соведүү- байгуулагдаhан [ху]далдадаг.

[illegible]нүүдэй, үйлэдбэри[ин]үүдэй, участогуудай [пре]дприятинуудай бай- бусад хубинуудай худалдалга пред- соведэй (правлениин) [hааша]р тус предприя- [гүйсэ]эн бэелүүлдэг. предприятинуу- [нэгэдэ]лнүүдэй) гү, али [хамтын] хубинуудай ажалша [коллекти]вууд, тус предприяти- [хамтар]һ худэлдэггүй хү- [нүү]шэдые оруулhан коллективууд, нэгэ али зохихо пред- [зүбшөө]хэгдэл түлбэритэй- зорилготойгоор нэ- бүлэг эрхэтэд, мүн [бусадш]ье предприятинууд, [колле]ктивүүд ба ниитын эм- [хинүүд] гүрэнэй эд зөөрие абажа болохо.

[гүрэнэ]й эд зөөрие түлбэ- [ритэйгөө]р абаха хэрэгтэ ха- [бааталд]нүүдай юридическэ [эрхэ] болон эрхэтэдэй онсо ёhо гури- [РС]ФСР-тэ болон Буряа- [дай ССР]-эй харин сронуудай [хуули]нууд тухай хуулиар [олго]годог.

4. Гүрэнэй эд зөө- [түлбэ]ритэйгөөр абаха гу-

[гүрэ]нэй эд зөөрие түл- [бэритэйгөө]р абаха хэрэг гүрэ- [нэй эд з]өөрие эрхилхэ зур- [гаан], мүн баhа худалдан [абагшын] үүсхэлээр бэелүү- [лэгдэжэ] болохо.

[гүрэ]нэй эд зөөри түлбэ- [ритэйгөө]р абалга худалдан [абалгын] конкурсын гури- [маар бэе]лүүлэгдэдэг. Гүрэнэй [эд зөөр]ие эрхилхэ түлөө- [лэгдэhэн] гүрэнэй зургаан кон- [курс эмхи]дходог.

[Гүрэ]нэй эд зөөрие ху-

далдаха тухай шиидхэбэри абаhан гүрэнэй зургаан тэрэ эд зөөриин бүридэл ба үнэ сэн тухай, худалдаанай багсаамжалагдаhан сэн тухай худалдалгын гол эрилтэнүүд, гүрэнэй эд зөөри худалдажа абаха эрхын түлөө конкурсдо [illegible]

4. Гүрэнэй эд зөөрие худалдажа абаха дуратайшуулай гүрэнэй эд зөөрие эрхилхэ зургаанда [illegible] гүрэнэй худалдажа абаха эд зөөриин бүридэл, худалдан абалгын багсаамжалгын үнэ сэн, хэрэгтэй бусадшье мэдээсэлнүүд үгтэдэг.

Хэлсээнэй проект болон мэдүүлгэ гүрэнэй дурсагдаhан зургаанда тэдэнэй орохоор 30 үдэрэй туршада хаража үзэгдэхэ ёhотой.

5. Гүрэнэй эд зөөрие эрхилхээр түлөөлэгдэhэн зургаан иимэ ушарнуудта арсажа болохо гэбэл:

5.1. мэдүүлгэ дотор нэрлэгдэhэн гүрэнэй эд зөөрие худалдалгын хуулияр хоригдоhон байбалнь;

5.2. булюу ехэ олзо оршотойгоор худалдаха дурадхал оруулhан ондоо худалдан абагшада үгэхэ гэжэ конкурс үнгэргэхэ комиссиин шиидхэбэлнь. Гүрэнэй эд зөөрие имагтал энэ субъектдэ худалдахагүй гэжэ арсаха ушар хоригдодог. Хэрбээ гүрэнэй эд зөөрие худалдажа абаха тухай мэдүүлгэ тогтоогдоhон болзортоо зүбшөгдэжэ, ямаршье шиидхэбэриин абтаагүй hаа, худалдахаяа арсаhан ушар шалтагаание үндэhэгүй гэжэ мэдүүлгэ баригша тоолоо гээшэ hаа, тэрэ сүүдтэ хандажа болохо.

6. Бусад адли эрхэ байдалда гүрэнэй предприятиие, али тэрэнэй хубиие худалдажа абаха булюу эрхэ тэрэнэй ажалша коллективтэ олгогдодог. Конкурсдо орohон дурадхалнуудые хаража үзэхэдөө. Үйлэдбэриин бусадhаа ехэ ашаг үрэ хангаха эд зөөриин эгээ ехэ хубиие худалдажа абаха, худалдажа абахадаа, эгээ ехэ түлбэри үгэхэ худалдан абагшадта булюу эрхэ олгогдохо байна.

7. Хэрбээ хоёр мэдүүлгын оробол — нэгэ талаhаань түлбэритэйгөөр абаха хүсэлэнтэй, харин нүгөөдэнь гүрэнэй зөөрие арендэдэ абаха дуратай байбалнь, түлбэритэйгөөр абаха хүндэнь булюу эрхэ олгогдодог.

СТАТЬЯ 5. Худалдажа абтаха эд зөөрие сэгнэлгэ.

1. Худалдажа абтаха эд зөөрие сэгнэхын тула эд зөөрие эрхилхээр түлөөлэгдэhэн зургаан өөрынгөө түлөөлэгшэдэй, финансын ба банкын зургаануудай хабаадалгатайгаар комисси байгуулдаг. Комисси гол хэрэгсэлнүүдэй эд бараанай-материальна баялигуудай, мүнгэн зөөриин болон тоосоонуудай тоо бүридхэжэ абадаг.

2. Тоо бүридхэхэдөө комисси эд зөөриин байдалые, гол фонднуудай үлэхэдэ ямар сэнтэй байhыень элэhэнэйнь хэмжээе тобшоор тодорхойлдог, тиигээд тэрэниие (эд зөөрие) тоогоорнь бэшэхэдээ, сэнгыень заадаг. Дээрэнь байhан хүтэлбэриин зургаантай, бюджедтэй, банктай хоорондохи тоосоонуудынь тодорхойлогдодог.

Тоо бүридхэhэнэй үндэhөөр түлбэритэйгөөр абтажа байhан эд зөөриин үнэ сэн тухай акт табигдадаг, тэрээндэнь комиссиин гэшүүд гараа табидаг. Түлбэритэйгөөр абтаха эд зөөриин сэгнэлтэ бодото дээрээ элэhэнhээнь ба худалдагдажа боломоор үнэ сэнhээнь бүрилдэдэг.

Саашань гүрэнэй эд зөөрие эрхилхээр түлөөлэгдэhэн гүрэнэй зургаан түлбэритэйгөөр абтаха зөөриин бүридхэлые тодорхойлдог, түлбэритэйгөөр абаха гурим тогтоодог, худалдажа абтаха зөөрие сэгнэдэг.

3. Хоёр талын хэлсээнэй ёhoop элэhыень тоолоhоной hүүлдэ үлэhэн балансова сэнтээрнь гүрэнэй эд зөөри сэгнэхэ комисси байгуулангүй худалдажа абахада болохо.

СТАТЬЯ 6. Гүрэнэй эд зөөрие түлбэригүйгөөр дамжуулан үгэлгэ.

Гүрэнэй ехэ гарзатай ба олзо оршо үгэдэггүй предприятинуудые (нэгэдэлнүүдые), эмхинүүдые (тэдэниие саашадань байлгахын тула гүрэнэй зүгhөө мүнгэн зөөри hомолхо хэрэгтэй) арендэдэ абаха гү, али түлбэригүйгөөр абаха дуратайшуулай үгы байбал, тэрэ эд зөөрие тус предприятиин ажалша коллективэй хамтын зөөри болгожо, түлбэригүйгөөр дамжуулан үгэхыень зүбшөөгдэдэг. Хэрбээ ажалша коллективэй энэ эд зөөрие түлбэригүйгөөр абахаhаа арсаа hаань, предприяти хаагдажа, эд зөөринь бусад предприятинуудта, эмхинүүдтэ дамжуулан үгтэдэг.

Бүлэг II. Гүрэнэй эд зөөрие түлбэритэйгөөр абалга

СТАТЬЯ 7. Түлбэритэйгөөр абалгын түхэл хэлбэринүүд.

Гүрэнэй эд зөөрие түлбэритэйгөөр абалгын [illegible] нэгэн эдли гү, али эдли бэшэ хубинуудаар гүрэнэй эд зөөриин түлбэриинь хэдэн дахин оруулжа болохо.

СТАТЬЯ 8. Гүрэнэй эд зөөри худалдан абалгын хэлсээн.

1. Гүрэнэй эд зөөри худалдагшын ба худалдан абагшын хуули ёhоной харилсаануудые гуримшуулдаг гол документ гэхэдэ, худалдан абалгын хэлсээн мүн болоно. Тэрэ hайн дуранай болон талануудай адли тэгшэ эрхын үндэhөөр баталагдадаг юм.

2. Худалдан абалгын хэлсээн дотор тодорхойлогдодог гэбэл: худалдан абтаха гүрэнэй эд зөөриин бүридэл ба мүнгэн үнэ сэн, худалдан абаха гурим ба болзор, худалдан абалгада гурбадахи нюурай, тодорхойлбол, урьhалагшадай (банкнуудай) хабаадалга, худалдагшын ба абагшын эрилтэнүүд, худалдан абтаха гүрэнэй эд зөөриин шанар лаб хангалга, мүн тэрэшэлэн худалдан абалгын объект болон субъектнүүдэй илгаануудтай холбоотой бусад, хуулида зүришэдэггүй дүримүүд.

3. Түлбэригүйгөөр хэрэглэлгэдэ дамжуулан үгтэдэг, үйлэдбэриин бэшэ hалбаринуудта (гэр-байрын-коммунальна, социально-соёлой хэрэглэмжын) хабаатай объектнүүдэй бүридэл болон үнэ сэнгынь худалдан абалгын хэлсээн дотор амяарлан бэшэгдэдэг. Эдэ объектнүүдэй талаар зөөриин эзэнэй уялганууд (тэдэниие харууhалга, капитальна заhабарилга) хэлсээн дотор заагдадаг.

4. Абагшада үлүү болохо гүрэнэй эд зөөри худалдан абахыень баадхажа болохогүй.

5. Худалдан абалгын хэлсээнэй уялгануудые дүүргээгүйн ба гүйсэд hайнаар дүүргээгүйн түлөө, тэрэ тоодо нэгэ талаhаа тэрэниие хубилгаhанай ба болюулhанай түлөө, таланууд РСФСР-эй хуулиар болон худалдан абалгын хэлсээгээр тогтоогдоhон харюусалгада хабаадуулагдадаг.

6. Худалдан абалгын хэлсээ бэелүүлхэ үедэ гараhан арсалдаануудые, тэдэнэй эрхэ мэдэлэй зохилдуулан, гүрэнэй арбитраж гү, али сүүд хаража үзэдэг.

СТАТЬЯ 9. Худалдагшын ба худалдан абагшын эрилтэнүүдтэйгээр гүрэнэй эд зөөри худалдан абалга.

1. Гүрэнэй эд зөөриин эзэн худалдан абагшын энэ гү, али тэрэ эрхэнүүд болон уялгануудые гуримшуулдаг эрилтэнүүдые тодорхой болзороор худалдан абалгын хэлсээн дотор тогтоохо эрхэтэй. Иимэ эрилтэнүүдтэ тоодо худалдан абагша иимэ уялгануудые даажа абаха аргатай:

— худалдажа абаhан гүрэнэй эд зөөрие үйлэдбэрилгэдэ продукцияар гүрэнэй эд зөөриин үнэ сэнгые түлэхэ;

— гүрэнэй эд зөөри худалдагшын заагаhан хэрэглэгшэдтэ худалдажа абаhан эд зөөрөөрээ үйлэдбэрилhэн продукциингаа зарим хубиие үгэхэ;

— худалдажа абаhан эд зөөрөөрээ үйлэдбэрилhэн продукциингаа номенклатурые тодорхойлогдоhон болзорой туршада хубилгахагүй;

— худалдажа абаhан эд зөөриеэ дам саашань худалдахагүй;

— худалдан абалгын хэлсээгээр хараалагдаhан, гүрэнэй эд зөөри худалдажа абагшын бусад уялганууд.

2. Материально - техническэ хангалгаяа ба худалдажа абаhан эд зөөрөөрээ үйлэдбэрилhэн продукцияа худалдаха дэлгүүрээ тодорхойлогдоhон болзор соо зандань үлөөхөөр, худалдан абагшын үйлэдбэриин, эрдэмэй-техническэ, социальна талаараа хүгжэлтэдэ, мүн гадаадын экономическа ажал ябуулгада туhа хүргэхөөр гүрэнэй эд зөөри худалдагшые уялгалха худалдан абагшын эрилтэнүүд мүн лэ худалдан абалгын хэлсээн дотор оруулагдажа болохо.

СТАТЬЯ 10. Гүрэнэй эд зөөри зээлээр худалдан абалга.

Гүрэнэй эд зөөри дүүрэн гү, али зарим хубииень зээлээр худалдан абажа болохо. Талануудай хоорондохи уялганууд болон харюусалга тодорхойлhон хэлсээнэй үндэhөөр гүрэнэй эд зөөри худалдан абагшада урьhаламжа үгтэдэг юм. Урьhаламжа үгэгшэ лаб найдуулга үгэхэ эрилтэ гүрэнэй эд зөөри худалдан абагшада табиха эрхэтэй. Гүрэнэй эд зөөриин эзэн лаб найдуулагша болохо аргатай. РСФСР-эй арендаторнуудай болон худалдаанай ябуулга хэгшэдэй холбоон, бусад юридическэ нюурнууд мүн лэ иимэ аргатай. Уридшалан хубиие үгэхэ хэлсээнэй ёhoop урьhаламжа үгтэжэ болохо. Харин тэрэнь худалдажа абаhан гүрэнэй эд зөөришье байжа болохо.

СТАТЬЯ 11. Худалдан абаhан эд зөөриин эзэн болохо эрхын бии болохо саг.

Худалдажа абалгын-худалдалгын гүрэнэй актые арадай депутадуудай зохихо Соведтэ бүридхэлдэ абаhан сагhаа хойшо гүрэнэй эд зөөри абагша зөөриин эзэнэй эрхэтэй болодог. Худалдажа абаhан түлбэри зохихо бюджедтэ оруулhанайнь hүүлээр худалдажа абалгын-худалдалгын акт гартань барюулагдадаг юм.

Бүлэг III. Арендэдэ үгтэhэн эд зөөри арендынэ нэгэдэлэй худалдажа абалга

СТАТЬЯ 12. Арендэдэ үгтэhэн эд зөөри худалдажа абалгын гурим ба хойшолонгууд.

1. Арендэдэ үгтэhэн эд зөөри худалдажа абаха тухай шиидхэбэри арендынэ нэгэдэлэй ажалша коллективэй хамтын суглаан (конференци) дээрэ тэрэнэй гэшүүдэй гурбанай хоёр хубиhаа үсөөн бэшын дуугаар абтаха ёhотой.

2. Хамтын суглаанай шиидхэбэриин үндэhөөр арендынэ нэгэдэлэй правлени худалдан абалгын хэлсээнэй проект зохёон табидаг, гүрэнэй предприятинуудые арендэдэ үгэхэ эрхэтэй зургаанда тэрэнээ эльгээдэг. Тус зургаан хэлсээнэй проектые тэрэнэй орohонhоо хойшо гушан үдэрэй болзор соо хаража үзэхэ уялгатай. Худалдан абалгын хэлсээ баталха үедэ бии болоhон, тэрэ тоодо арендэдэ үгтэhэн эд зөөри худалдахаяа үндэhэ ба[illegible]

3. Хэлсээндэ гар табиhанай удаа правлени худалдажа абалгын—худалдалгын акт бэлдэдэг.

4. Арендын болзорой дүүрэhэнэй hүүлээр арендэдэ үгтэhэн эд зөөри гол түлэб худалдажа абтадаг. Арендэдэ үгтэhэн эд зөөриин зарим түхэлнүүд болон арендынэ предприятиин бүхы эд зөөри, арендын болзорой гүйсөөгүйшье байхада, худалдан абтажа болохо.

СТАТЬЯ 13. Худалдажа абтаха арендын эд зөөриин бүридэл ба үнэ сэн.

1. Арендэдэ орохын урда тээ байгуулагдаhан үйлэдбэриин гол фонднууд, арендын хэлсээнтэй зохилдуулан, арендэдэ гү, али хэрэглэмжэдэнь үгтэhэн эрьесын хэрэгсэлнүүдэй үлөөсэ, мүн арендын үедэ арендэ үгэгшын мүнгөөр гү, али бюджедэй мүнгэ зөөрөөр ехэ болоhон үйлэдбэриин фонднууд арендынэ нэгэдэлэй худалдажа абаhан эд зөөриин бүридэлдэ оруулагдадаг юм.

2. Арендынэ харилсаануудта орохын урда тээ гүрэнэй банкнуудай урьhаламжаар байгуулагдаhан үйлэдбэриин фонднууд урьhаламжаяа бусааhанай хэмжээгээр худалдан абтажа болохо. Арендээр хүдэлхэ үедөө арендынэ нэгэдэлэй өөрынь мүнгэ зөөриhөө урьhаламжа бусаагдадаг байгаа hаань, урьhаламжын бусаагдаагүй хэмжээн гол фонднуудые худалдажа абалгын үнэ сэн соо оруулагдадаг байха.

3. Өөрынгөө ба хабаадуулагдаhан мүнгэ зөөрөөр (предприятиин мэдэлдэ үлөөгдэдэг олзо оршо, амортизациин түлбэринүүд, өөрынгөө мүнгөөр байгуулагдаhан гол фонднуудые ба коллективэй гэшүүдэй пай болгон оруулhан түлбэриин мүнгөөр, мүн акцинуудые худалдалгаhаа орohон мүнгөөр, тэрэшэлэн хабаадуулагдаhан мүнгөөр байгуулагдаhан фонднуудые худалдалгаhаа орohон мүнгэ зөөрөөр) арендаторай худалдажа абаhан эд зөөри худалдажа абалгын үнэ сэндэ оруулагдадаггүй байха.

4. Арендэ үгэгшын зүбшөөлөөр, арендаторай арендэдэ абаhан эд зөөриез өөрынгөө мүнгэ зөөрөөр таhалжа боломоор, таhалжа боломооршье бэшээр hайжаруулга арендэдэ үгтэhэн эд зөөриин үнэ сэнhээ гаргагдадаг байха юм.

Тэрэ тоодо, хэрбээ предприяти арендэдэ абахадаа, арендатор өөрынгөө мүнгэ зөөрөөр арендэдэ абаhан эд зөөриез таhалжа боломоор, таhалжа боломооршье бэшээр [illegible] байха.

5. Капитальна заhабарилга хэлгэдэ үйлэдбэриин гол фонднууд арендын худалдажа абаhан эд зөөриин үнэ сэндэ оруулагдадаггүй.

СТАТЬЯ. 14. Арендэдэ эд зөөри худалдан абалгын түлбэриин эшэ үндэhэнүүд.

Арендэдэ үгтэhэн эд зөөрие арендынэ нэгэдэлэй хуулиин ёhoop олоhон ямаршье мүнгэ зөөрөөр: арендаторнуудай мэдэлдэ үлөөгдэhэн олзо оршоор, амортизациин түлбэринүүдээр, арендаторай зөөри болодог эд хэрэгсэлнүүдые худалдалгаhаа орohон мүнгөөр; ондоо предприяти болон организацинуудhаа абтаhан мүнгөөр; коммерческэ, кооперативна болон гүрэнэй банкнуудай урьhаламжаар; ажалша коллективэй гэшүүдэй хубиин мүнгэ зөөрөөр ба арендынэ нэгэдэлэй зөөри болгон эрхэтэдэй оруулhан мүнгөөр; акцинуудые худалдалгаhаа орohон мүнгэ зөөрөөр — худалдан абтажа болохо.

СТАТЬЯ 15. Арендынэ хамжаагаар зөөри түлбэритэйгөөр абалгын хойшолонгууд.

Арендынэ зөөри түлбэритэйгөөр абаhанай hүүлээр ажалша коллективэй шиидхэбэреэр (гурбанай хоёр хубиhаа үсөөн бэшын дуугаар) арендынэ хамжаан хамтын предприяти, кооператив, акционернэ бүлгэм гү, али хамтын зөөриин үндэhэ hуури дээрэ хүдэлдэг ондоо янзын предприяти болгогдон хубилгагдаха аргатай.

Бүлэг IV. Гүрэнэй предприятиин зөөрие тэрэнэй ажалша коллективэй түлбэритэйгөөр абалга ба хамтын предприяти байгуулга

СТАТЬЯ 16. Хамтын предприяти байгуулга.

1. Хамтын предприятиин зөөрие түлбэритэйгөөр абаха ба хамтын предприяти байгуулха тухай шиидхэбэри гүрэнэй предприятиин ажалша коллективэй гэшүүдэй гурбанай хоёр хубиhаа үсөөн бэшэ дуугаар баталан абтажа болохо.

2. Гүрэнэй зөөрие түлбэритэйгөөр абалгые ба хамтын предприяти байгуулгые хүсэлдүүлхын тула ажалша коллективэй хамтын суглаан дээрэ этигэмжын (эмхидхэн байгуулгын) совет hунгагдадаг.

3. Хуулита бэеэ дааhан нюур болгон хамтын предприятиие бүридхэлдэ абахаар гараhан уялгануудаар этигэмжын соведэй гэшүүд горитой харюусалга даажа абадаг.

4. Этигэмжын совет хамтын предприятиие түлбэритэйгөөр абаха тухай хэлсээнэй болон хамтын предприятиин уставай проектнүүдые зохёожо, ажалша коллективэй хамтын суглаанай баталамжада табидаг.

5. Түлбэритэйгөөр абалгын хэлсээндэ гар табиhанай hүүлдэ этигэмжын совет тогтоогдоhон гуримаар предприятиин зөөрие түлбэритэйгөөр абадаг ба хамтын предприятиин статустай болодог.

Ажалша коллективэй хамтын суглаан дээрэ этигэмжын соведэй орондо правлени hунгагдадаг.

6. Ажалша коллективэйнь хамтын суглаагаар (конференцеэр) баталагдадаг уставай ёhoop хамтын предприяти хүдэлдэг. Предприятиин оршодог газарай арадай депутадуудай районно, городской, городтохи районно Соведэй гүйсэдхэхэ комитедтэ гүрэнэй бүридэлдэ абтаhан үдэрhөө хойшо хамтын предприяти хуулита нюурай эрхэтэй болодог.

7. Хамтын предприятиин зуургалгаар гүрэнэй зохихо зургаануудай шиидхэбэреэр арендэдэ абаhан гүрэнэй предприятиин нэрэ ба правительственнэ шагналнууд үлөөгдэжэ болохо.

8. Хамтын предприяти хадаа түлбэритэйгөөр абтаhан гүрэнэй предприятиин зөөриин эрхэнүүд болон уялгануудые, тэрэ тоодо газар ба байгаалиин бусад нөөсэнүүдые хэрэглэхэ эрхэнүүдые залгамжалан үргэлжэлүүлхэ эрхэтэй.

СТАТЬЯ 17. Гүрэнэй предприятиин подразделениин зөөриин үндэhөөр хамтын предприяти байгуулга

Тус предприятиин зөөриин эзэнэй зүбшөөлөөр үгтэhэн ушарта, урда тээнь абаhан хэлсээтэ уялгануудайнь дүүргэгдэжэ байгаа hаань, гүрэнэй предприятиин (нэгэдэлэй) байгууламжын нэгэ гү, али хэдэн подразделени [illegible] hуури дээрэ хамтын предприяти байгуулагдаха аргатай. Иимэ предприяти байгуулгын гурим тус Хуулиин 16-дахи статьягаар хараалагдаhан гуримтай адлирхуу.

СТАТЬЯ 18. Хамтын предприятиин зөөри

1. Хамтын предприятиин хамтын зөөри болодог эд хэрэгсэлнүүд ажалайнь хубитын ёhoop ажалша коллективэй гэшүүдэй хоорондо хубаагдадаг. Тиихэдэ гүрэнэй зөөрие түлбэригүйгөөр дамжуулhанай эсэстэ абтаhан хуби иимэ хубаарида ородоггүй.

2. Ажалша коллективэй гэшүүндэ хабаатай хамтын зөөриин хубида ажалша коллективэй акцинууд хубаарилагдажа болохо.

3. Жэлэй дүнгүүдээр ажалша коллективэй гэшүүдтэ тэдэндэ хабаатай зөөриин хэмжээгээр хуби олзо түлэгдэдэг. Хуби олзо түлэлгэдэ зорюулагдаhан мүнгэн зөөриин ниитэ хэмжээн зөөриин эзэдэй суглаагаар баталагдадаг.

4. Предприятиин зөөридэ бии байhан хубитынь үнэ сэнгые эзэндэнь бусааха ондоо хэмжээнүүдэй предприятиин уставаар хараалагдаагүй hаань, хамтын предприятиин гэшүүнэй хүдэлмэриhөө гарахада, гү, али пенсидэ гарахада, тэрээндэ хабаатай акцинуудые предприяти худалдажа абадаг.

СТАТЬЯ 19. Хамтын предприятиие хүтэлбэрилгэ

1. Өөhэдөө өөhэдыгөө хүтэлбэрилгын гуримаар хамтын предприяти хүтэлбэрилэгдэдэг.

2. Зөөриин эзэдэй хамтын суглаан (конференци) хамтын предприятиие хүтэлбэрилгыч дээдын зургаан болодог.

Хамтын суглаан предприятиин финансова түсэбые, мүн хэрэглэлгын болон ноосэлэлгын фонднуудаар гаргашануудай смэтэнүүдые, ажалай гуримай устав ба дүримүүдые, бусад нормативна документнүүдые баталдаг, правлени (совет) hунгадаг, гүйсэдхэхы дирекци [illegible] рамые баталдаг.

3. Тиихэдээ ажалша коллективэй хубитынь хэмжээнэй дүнгүүдээр [illegible] гэшүүн бүхэн «нэгэ хүн — нэгэ дуутай» гэhэн гуримаар хамтын предприятиие хүтэлбэрилгэдэ хабаададаг.

4. Правлени түрүүлэгшые hунгадаг (хэрбээ уставай ёhoop правленидэ иимэ эрхын олгогдодог hаа), гүйсэдхэхы директорнүүдые ба дирекциин бусад хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдые томилдог, мүн тэдэнэй ажалай түлбэриин гурим тодорхойлдог, предприятиин хүгжэлтын программа зохёодог, зөөриин эзэдэй суглаанда хаража үзэгдэхэ материалнуудые бэлдэдэг.

Хамжаанай хэлсээнэй үндэhөөр хүдэлдэг мэргэжэлтэдые — хамтын предприятиин гэшүүн бэшэ хүнүүдые гүйсэдхэхы дирекцидэ хүдэлхыень хабаадуулха аргатай.

Бүлэг V. Гүрэнэй зөөрие түлбэригүйгөөр дамжуулга

СТАТЬЯ 20. Гүрэнэй зөөрие түлбэригүйгөөр дамжуулха гурим

1. Тус Хуулиин статьягаар хараалагдаhан ушарнуудта гүрэнэй зөөри түлбэригүйгөөр дамжуулагдажа болохо.

2. Гүрэнэй зөөрие хүтэлбэрилхэ талаар тусхай зургаанаар зөөри түлбэригүйгөөр дамжуулха тухай шиидхэбэри бэелүүлэгдэдэг.

3. Зарим ушарнуудта гүрэнэй зөөрие хүтэлбэрилхэ талаар зургаанай үзэмжөөр гол зөөрие түлбэригүйгөөр дамжуулхын хажуугаар зарим түхэлэй зөөри (жэшээнь, гадаадын оронhоо худалдажа абтаhан шэнэ түхеэрэлгэ) худалдалгые хараалhан гүрэнэй зөөри дамжуулгын холимол түхэл янза хэрэглэгдэдэг.

СТАТЬЯ 21. Гүрэнэй зөөрие түлбэригүйгөөр абагшад

Гүрэнэй зөөри түлбэригүйгөөр абагшад гэбэл:

— зөөриинь түлбэригүйгөөр дамжуулагдаhан гүрэнэй гү, али арендынэ предприятиин ажалша коллектив;

— зөөри абаха хүсэлтэй байhанаа мэдүүлhэн ямар нэгэн ондоо предприятиин ба эмхи зургаанай ажалша коллектив;

— эрхэтэд гү, али бүлэг эрхэтэд.

Заагдаhан хуулита нюурнууд ба эрхэтэд зөөриинь түлбэригүйгөөр дамжуулагдаhан гүрэнэй предприятиин зөөриин эрхэнүүд ба уялгануудые залгамжалуулан бэелүүлхэ эрхэтэй.

Тиихэдээ зөөриинь түлбэригүйгөөр дамжуулагдажа байhан гүрэнэй гү, али арендынэ хамжаанай ажалша коллектив хамтын зөөри болгон түлбэригүйгөөр дамжуулагдажа байhан гүрэнэй зөөрие абаха булюу эрхэтэй.

СТАТЬЯ 22. Зөөрие түлбэригүйгөөр дамжуулха тухай хэлсээн.

1. Гүрэнэй зөөрие түлбэригүйгөөр дамжуулха үедэ гарадаг хуулиин харилсаануудые гуримшуулгын гол документ гэбэл, хэлсээн болоно. Түлбэригүйгөөр дамжуулагдажа байhан гүрэнэй зөөриин бүридэл ба үнэ сэн, зөөриин эзэнэй эрилтэнүүд болон бусад зүйлнүүд тэрээн соо харуулагдадаг.

2. Түлбэригүйгөөр дамжуулагдаhан гүрэнэй зөөриин бүридэл ба үнэ сэн, тус зөөрие тушаажа абагшадай эрхэнүүд ба уялганууд, тэрэниие ашаглалгын эрхэ нүхэсэлнүүд ба бусад хэлсээгээр хараалагдадаг.

3. Хэлсээндэ иимэ эрилтэнүүд оруулагдажа болохо:

болюулагдажа байгаа гүрэнэй предприятиин продукцияар хангаха талаар уялгануудые шэнэ эзэндэнь үлөөхэ;

үйлэдбэриин ажал ябуулгые болюулhан ушартань зөөриин үлэhэн үнэ сэнгые бусааха гү, али дууhыень түлэхэ талаар зөөриин шэнэ эзэнэй уялгатай байлга.

[А]РАД ЗОНОЙ АША ТУҺАДА

[illegible] — арадай зонойн зэрэ[гээр]... [соб]ойлгосо үнинhөө хой[шо]... [зо]ной дунда мэдээжэ болоо. Тиимэhээ нютагаймнай [хэ]дэдын зургаануудта [hунгагда]hан арадай депутадуу[дай арад]ай зоной аша туhада [юу хэ]жэ бүтээжэ ябаhаарнь [ок]ругой hунгагшадай hо[нирхоло] тайхалгүй. «Могой[тын] агропромышленна нэ[гэдэлэй] түрүүлэгшэ Цырен [Доржи]евич Нимбуев жэлhээ [үлүү] саг соо СССР-эй арадай депутадай үндэр уялга [эрхил]жэ зуураа гол ажалаа [арадай] аша үрэ ехэтэйгээр [ябуул]а. Жэшээлхэдэ, тэрэ [нэгэ]н нилээдхэн оролдолгожо, округойнгоо со[циальна] байдалые hайжаруул[хын тулада]хоор Россин агропромын [хэдэн] миллион түхэриг мүнгэ [хуб]аарилан абаа hэн. Тиимэhээ [энэ] зөөри хайшан гэжэ хэрэглээшэб гэhэн асуудал [гар]адаг байна.

[Аг]ын район абажа харахада, депутадай олоhон мүнгэн [зөөри]нилээд шухала хэрэгүүдтэ ашаглагдана. Жэшээнь, [тэ]hарада Агын автотранспортна предприяти КамАЗ [маркын] 8 шэнэ автомашина [худалд]ажа абаа. Энэ хадаа [арадай] депутат нүхэр Нимбуевэй [туhа]ламжаар, тэрэнэй олоhон мүнгөөр худалдан абтаhан техникэ гээшэ. Бүри урда тээнь Т-16 түхэлэй арбан трактор, 150 тонно түмэр сорго болон бусад олон тоото түхеэрэлгэнүүд энэл мүнгөөр худалдан абтажа, бодото эзэдтээ хүргэгдөө. Гадна Агын райондо зорюулжа hомологдоhон энэ мүнгөөр гэр байранууд, бани, котельнэнүүд, харгы, гүдамжанууд баригдаха юм. Будаланда эмнэлгын газар шэнэлэгдэжэ, заhабарилагдаа. Мяханай комбинат баригдана, округой эмнэлгын газар үргэдхэгдэжэ эхилбэ. Хамта дээрээ Агын райондо 5 миллион 770 мянган түхэригэй барилга хэгдээд, эд хэрэгсэл абтаад байна.

Могойтын районоор абажа хэрэбэл, үнгэрhэн юhэн hарын дүнгөөр депутадай жэсэhээ хубаарилагдажа үгтэhэн 8 миллион 146 мянган түхэриг мүнгэнэй 5 миллион түхэригынь ашаглагдаад байна. Районой ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд энэ мүнгэн зөөри өөhэдтөө ашатай туhатайгаар хэрэглэхын түлөө ехэхэн оролдолго гаргабад. Механизаторнуудта, малшадта 1 миллион 514 мянган түхэриг мүнгэнэй гэр байра баригдаа. Тиигэжэ хамтадаа 6092 дүрбэлжэн метр талмайн байра ашаглалгада үгтөө. Ленинэй нэрэмжэтэ, «Дружба» агрофирмэнүүдтэ, Могойто тосхондо харгы заhабарилга-барилгада 806 мянган түхэриг мүнгэн гаргашалагдаа юм. Кировэй нэрэмжэтэ агрофирмэдэ интернадай унталгын байшан баригдаа. «Красный Октябрь», Ленинэй нэрэмжэтэ, «Дружба» агрофирмэнүүдтэ 1 миллион 153 мянган түхэригэй дулаасуулгын системэ хүсэндөө оруулагдаба.

«Могойто», «Коммунизм», «Улаан-Одон», СССР-эй 50 жэлэй нэрэмжэтэ агрофирмэнүүдтэхи малшадай буусануудта гүрэнэй электрын элшэ хүсэн оруулагдаа. Тиихэдэ «Коммунизм» гэжэ агрофирмэдэ Зэмхын аршаанай элүүржүүлгын байшан болбосон түхэлтэй болгохо хэрэгтэ 157 мянган түхэриг hомологдобо. Социальна элдэб барилгануудые заhабарилгада 720 мянган түхэриг мүнгэн гаргашалагдаа.

Жэлэй дүүрэтэр үлэhэн саг соо округой ажахынууд, эмхи зургаанууд үлэhэн мүнгэн зөөриеэ ашаглаха талаар ехэ ажал хүдэлмэри хэхэ зэргэтэй. Жэшээлхэдэ, гансал Могойтын райондо 1 миллион 56 мянган түхэригэй байрын гэрнүүд баригдаха юм. Сагаан-Уулын «Путь Ильича» агрофирмэдэ харгы заhабарилагдаха, энэл ажахыда, мүн «Дружба» агрофирмэдэ хүүгэдэй саадай байшан гэрнүүд баригдажа эхилхэ. Наринай-Адаг hууринда дунда, Хүрэлжэдэ найман жэлэй hургуули барилгада 661 мянган түхэриг мүнгэн энэ жэлдэ ашаглагдаха ёhотой. Мүн Бооржогонтойн, Ага-Хангилай дунда hургуулинуудые барижа дүүргэхэ хэрэгтэ горитой зөөри hомологдохо.

Арадай депутат нүхэр Нимбуев 150 мянган түхэриг мүнгэ Сүүгэл hууринда спортын зал барилгада, 193 мянган түхэриг Могойтын районно больницын үндэhэ hуури бэхижүүлгэдэ hомолбо. Гадна Дулдаргын районой ажахынууд, эмхи зургаанууд СССР-эй арадай депутадай туhаламжаар тэдэндэ хубаарилагдаhан мүнгэн зөөри өөhэдтөө бэриишатайгаар хэрэглэнэ.

Депутат Нимбуев округто гэжэ олоhон мүнгэеэ хайшань хэнэб гэhэн удхатай хөөрэлдөөнүүд hүүлэй үедэ гараhан байна. Тиимэhээ энэ асуудалаар hонирхоhон хүнүүдтэ зарим тэды харюу үгэнэбди.

Ц. ЦЫДЕНОВ,
СССР-эй арадай депутадай туhалагша.

Ага тосхон.

ТАСС · АПН
ХИЛЫН СААНАҺАА

ПАРИЖ. Францини ниислэлэй уласхоорондын конференцинүүдэй түбтэ Европодохи аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной талаар зүблөөндэ (СБСЕ) хабаададаг 34 оронной хүтэлбэрилэгшэдэй уулзалга үнгэргэгдэнэ. Европодо болоно байhан хубилалтануудта энэ үндэр ендэр дээрэhээ өөрынгөө сэгнэлтэ үгэхэ, Европо түбиин ба дэлхэйн ерээдүй тухай hанамжаяа хэлэхэ арга тэдэнэй хүн бүхэндэ олгогдоно.

Тус уулзалгын заседанинуудые харуулалгаар телевизионно шэнэ hонинууд үдэр бүри эхилнэ, газетэнүүдэй шэнжэлэгшэд СБСЕ-гэй хүдэлмэриие үргэнөөр, тодорхойгоор шэнжэлнэ. Энэ үйлэ хэрэгээр «хүйтэн дайнда» эсэс табигдаа, Европо түбидэ харилсаа холбооной шэнэ хараа замууд нээгдэнэ гэжэ телевизионно бүхы программанууд энэ уулзалгые нэгэн hаналтайгаар дэмжэнэ. СССР-эй Президент М. С. Горбачевой хэлэhэн үгэ ехэ hонирхолтойгоор угтагдаа. Шэнэ Европын үндэhэ hуури бүридхэлгые хангаха аргатай эмхинүүдые байгуулха тушаа тэрэнэй хэлэhэн hанамжануудта анхарал хандуулагдана. Буу зэбсэгүүдые хуряалгада хабаатай Совет шэнэ дурадхалнууд тодорхойгоор харагдажа үзэгдэнэ. Европодохи юрын зэбсэгтэ хүсэнүүд тухай хэлсээндэ гар табилгаар Париждахи уулзалга түүхэдэ ороо гэжэ «Антенн-2» программые хүтэлэгшэ мэдүүлhэн байна.

Тус хэлсээн тушаа hанамжануудаа хэлэхыень совет делегациин гэшүүн, СССР-эй оборонын министр, Советскэ Союзай маршал Д. Т. Язовые ТАСС-ай корреспондент гуйгаа hэн. Тус документ ороной аюулгүй байдалда хохидол тохёолдуулна, оборонно хаба шадалыень буруу hүргэнэ гэhэншүүгээр мүнөө үедэ хэлэгдэдэг баталамжануудта тэрэнэй анхарал хандуулагдаа hэн.

НАТО-гай болон ОВД-гэй бүхэли бүлэг оронууд-гүрэнүүд тус хэлсээе баталаа гэжэ тэрэ хэлэбэ. Харин СБСЕ-дэ хабаададаг оронуудай хүтэлбэрилэгшэдэй мүнөөнэй уулзалга дээрэ гансашье иимэ хэлсээ баталха шухала тухай бэшэ. харин имагтал зэбсэг хэрэгсэлнүүдые хорёожо, политическэ хөөрэлдөө хэжэ, аюулгүй байдал ямар аргаар хангаха тухай хэлэгдэнэ гэжэ тэрэ ажаглаа. Бусад гүрэнүүдтэй адли хэмжээтэйгээр буу зэбсэгүүдые хуряаха аргагүй болочобди. Ехэ хэмжээнэй буу зэбсэгтэй хадаа, бүри ехээр хорооноб ди. «Советскэ Союз союзнигуудаа алдана» гэhэн мэдүүлгэнүүд тушаа хэлэхэдээ, зургаан гү, али табан союзнигуудаа алдабашье, 34 союзнигуудтай болоhомнай hайн бэшэ гү,— гэжэ Д. Т. Язов үгынгөө түгэсхэлдэ хэлээ hэн.

ПАРИЖ. Европодохи аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной талаар зүблөөндэ (СБСЕ) хабаададаг оронуудай правительствануудай ба гүрэнүүдэй толгойлогшонорой Париждахи уулзалга түгэсэбэ. Уулзалгын түгэсхэлэй документнүүдтэ гар табигдаа, Европо түбидэ харилсаа холбооe саашадань үргэдхэхэ замууд хараалагдаа.

Бултанай мэдэрhэнэй ёhoop, тус уулзалга ехэ политическэ амжалта боложо тодоробо. «Хүйтэн дайнда» эсэс табигдаа, дэлхэйн хүгжэлтын шэнэ шатада ороо гэhэн нэгэл бодол 34 ороной правительствануудай болон гүрэнүүдэй толгойлогшонорой хэлэhэн үгэнүүд соо тэмдэглэгдэбэ.

БОНН. Мүнөө үедэ Германиин правительствада Советскэ Союзда эдеэ хоолоор яаралтай туhаламжа үзүүлхэ тухай асуудал хаража үзэгдэнэ. ФРГ-гэй финансын министр Теодор Вайгель (ХСС) энээн тухай мэдүүлээ. Урданай Баруун Берлинэй газар дээрэ байhан стратегическэ зорилгоор хэрэглэхэ нөөсэнүүдhээ эдеэ хоолой зүйлнүүдые СССР-тэ эльгээхэ арга боломжо хаража үзэгдэнэ.

Энээнэй урда тээ иимэ нөөсэнүүд хэгдэдэг, саг үргэлжэ шэнэлэгдэдэг байhан. Мүнөө хоёр немец гүрэнэй нэгэдээд байхада, тэдэ нөөсэнүүдые байлгаhанай ямаршье удха үгы. Министрэй хэлэhэнэй ёhoop, правительствын болон городой засагаархидай хэлсээнэй үндэhөөр эдэ складууд усадхагдаха ёhотой. Хэдэн арбаад тонно эдеэ хоолой зүйлнүүд, тэрэ тоодо ороохон, мяхан, консервэнүүд, порошок болгогдоhон hүн, хүүгэдэй эдеэ хоолой зүйлнүүд тухай хэлэгдэнэ.

НЬЮ-ЙОРК. Эндэхи Манхеттен районой Рокфеллерэй түбэй талмай дээрэ Коннектикут штадhаа асарагдаhан Рождествогой 23 метр үндэр хасуури тодхогдобо. Хоёр долоон хоногой туршада тусхай бригаданууд тэрэниие шэмэглэхэ юм. Декабриин 23-да американ мэдээжэ актриса ба дуушан Лайза Минелли тэрэниие нээхэ болонхой. Тиихэдэ 20 мянган элдэб янзын ёлкын галнууд яларха.

ТОЛИ



МҮНӨӨ үедэ монгол угсаата арадуудай угайнгаа түүхэ, ёho заншалнуудые hэргээжэ, улад зондоо үргэнөөр тайлбарилжа, тэдэ бүгэдые саашадань хүгжөөхэ, арад түмэнэй ажабайдалда аша туhатайгаар, hургаал болгон ашаглаха хэрэгтэ аргагүй дэмбэрэлтэй хэмжээ ябуулгануудай хэгдэжэ эхилhэниинь hайшаалтай гээшэ бэзэ.

Бухэроссин соёлой жасын Буряадай отделениин түрүүлэгшэ, республикын арадай поэт Дамба Жалсараев үнгэрэгшэ зундаа албан хэрэгэйнгээ уряалаар молор hайхан Монгол орон зорижо, тэндэ үргэнөөр тэмдэглэгдэhэн «Монголой нюуса тобшын» 750 жэлэй ойн баярай hайндэртэ хабаадалсажа бусаа hэн. Улаан-Баатарта Дамба Зодбич монгол нүхэдтэеэ, тусхайлбал, Монголой Арадай Республикын соёлой жасын президент Гаадан, вице-президент, мэдээжэ уран зохёолшо, Гүрэнэй шангай лауреат Сэнгийн Эрдэнэ гэгшэдтэй уулзаhан, албан хэрэгэйнгээ хараа зорилгонуудые тодорхойлhон, мүн Монголой соёлой жасын хүтэлбэрилхы тушаалтадые урижа, Буряадай түлөөлэгшэдтэй уулзахыень дурадхаhан байгаа. Тэрэ дурадхалынь дэмжэгдэжэ, энэ намарай набшын халуунаар Монголой соёлой жасын хорооной харюусалгата секретарь Гомбожавын

Манай айлшад

ТҮРЭhЭН ЭЖЫНГЭЭ ТООНТОДО

Мэнд-Ооёо, мүн энэл жасын зүблэлэй гэшүүн Цэвэгжавын Хасбаатар нүхэртээ Улаан-Үдэ буугаа hэн.

АХА ДҮҮ арадуудай соёлой жасын эмхинүүдэй түлөөлэгшэд хэдэн үдэрэй туршада Улаан-Үдэ болоод тэрээн шадарай түүхын удха шанартай газарнуудаар ябажа үзэhэн, музейнүүдые хараhан юм. Удаань хоёр талынхид 1990—1992 онуудай хугасаада харилсаатайгаар ажаллажа, хэн хэндээшье аша туhатай соёлой талаар түүхын баримтануудые тодоруулха гэхэ мэтын, мүн бусадшье асуудалнуудые зүбшэhэн, тусхай хэлсээнэй протоколдо гарнуудаа табиhан байна.

— Айлшаднай албан хэрэгээ дүүргэбэ гээшэ. Тиигээд Ульдэргэ нютаг ошожо үзэхэ ехэ хүсэлтэй байна,— гэжэ Дамба Зодбич хонходобо гээшэ.— Хасбаатар тухай дуулаhан байгаа ёhотойш. Ульдэргэ хадаа гарбалайм нютаг юм гэжэ хэлэнэ. Тиимэhээ Сергей Сультимович та хоёр нютагай хүбүүд hэн тула газаршалха ёhотойт,— гэбэл даа.

юрэдөө, ехэ hайхан хэрэг гээшэл гэлдэжэ, Дамба Зодбичтой хэлсээд, үглөөдэртөө зүүлхэ гэлсээ hэмди. Тиигээд лэ эртэ үглөөниинь, болзорто саг-таа, «Байгал» гостиницын газаа айлшадаараа Дамба Зодбич танилсуулжа, «Байгал» журналай ахамад редактор Сергей Цырендоржиев түрүүтэй Яруунынгаа харгыда яаралтайхан гараа hэмди.

УДЫН голые үгсэhэн замдаа Хори хүрэтэр үглөөнэй үдхэн манан соо ото ябаhан тула оршон тойрониие айлшаднай шэнжэжэ hонирхохо аргагүй байба. Тиимэhээ үнгэрhэн үеынгөө ушар байдал тухай үргэн хөөрөө дэлгээ haaбзабди даа. Хори гаран, гушаад онуудаар Агваан Доржиев Түбэд орон ошохо, ерэхэдээ манай түрэлхидтэй хуушанай танил hэн тула манайда ходо хүрэдэг, байрладаг байгаа гэжэ Хасбаатар хөөрөө hэн. Тиигэжэ Хасбаатарта, үшөө дүүнэртэнь нэрэ үгэhэн найжань байгаа юм байна. Цэвэгжавын Хасбаатар Москвагай университедэй хэлэ, бэшэгэй факультет дүүргэhэн, хожомынь СССР-эй Наукануудай академиин М. Горькиин нэрэмжэтэ Дэлхэйн литературын институдай аспирантурада hуража хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй кандидат, hүүлдэнь профессор

харгынгаа утада айлшадтаа харуулан, дуулаhач шагнаhaaраа тайлбарилнаб. 1897 ондо Доодо-Анаада (Хори) абхуулhан зураг дээрэ Хориин степной дүүмын тайшаа, гулваанарай дунда Яруунын Цэдэн ноён Үльдэргын Ямпил гулваа хоёр голложо hyyна. 1893-94 онуудай hуралсалай жэлдэ Томскын университедэй хэлэ, бэшэгэй болон медицинын факультедүүдэй оюутан Гомбо-Жаб Цыбиков Базар-Сада Ямпилов хоёрой гүлмэрхэн шарайнууд hонирхогдобо. 1896—1911 онуудта Зүүн Сибириин Буддын шажантанай бандида хамба-лама байhан Шойнзон Иролтуевтай Буряад-Монголой тайшаа, гулваанарай Шэтэ хотодо абхуулhан зурагай буулгабари мүн лэ hонирхогдобо. Тэрэ зураг дээрэ хоёрдохи зэргэдэ hуугшадай зүүн гарhaa Ц. Жамцарано, тайшаанар Э. Вамбацыренов, Ц. Аюшин, ород-япон дайнда хабаадалсажа ерэhэн медицинын подполковник Б.-С. Ямпилов (орденуудтай), эполедтэй формоороо), Түбэд ороноор аяншалжа ерэhэн профессор Г. Цыбиков, Монголой академик Бямбын Ринчензэй эсэгэ, ород-монгол түрүүшын словарь зохёоhон, Хяагтын Бимбаев болон бусад тухай тайлбари үгэхэдэм, Хасбаатар ехэ-

...1800 гаран оной үеэр манай Үльдэргэ нютагай Хүреэтэ гэжэ газарта Зодбо гэжэ ажалша малша хүн ажаhyyhан юм гэдэг. Зодбо гээшэ Дагба-Жалсан, Ямпил, Жана, Дамби гэжэ дүрбэн хүбүүтэй hэн ха. Ехэ хүбүүн Дагба-Жалсан гээшэнь хожомоо Анаагай дасанай шэрээтэ, Уран Манза Шэриин хубилгаан алдартай байhан гэхэ. Хоёрдохи хүбүүн Зодбын Ямпил гээшэ Хориин арбан нэгэн эсэгын Зүүн хүбдүүд отогой гулваа байhан юм. Ямпил гулваа Базар-Сада, Хармаа, Цыбик гэжэ үхибүүдтэй hэн ха.

Хармаа басаганиинь наhaa хүсэхэдөө Шэнэстэ нютаг (мүүноөнэй Улаан-Үдын авиазаводой hyypида hэн ха) хадамда гараад, хорёод онуудай үймөөн сооrуур Монгол нүүhэн юм гэдэг. Ямпилай Хармааhaa гараhан хэдэн үхибүүдэй нэгэн Хасбаатар гээшэ Монголдо түрэhэн байгаа.

Тиигээд лэ Хасбаатарай үбэгэ эсэгын, түрэhэн эхынь тоонто нютаг харуулаял, үзүүлээл

нэрэ зэргэтэй болоhон байгаа. Монголой мүнөө сагай уран зохёол шэнжэлхэ талаар тэрэ олон монографинуудые бэшэhэн, олон зохёолшодой бүтээлнүүдээр шэнжэлхы болон шүүмжэлхы хүдэлмэринүүдэй номуудые гаргуулhан, мэдээжэ эрдэмтэн байба. Тэрэнэй нүхэр Бабуугийн Сэрэнлахам Забхан аймагhaa гарбалтай, олон жэлдэ драмын театрай артист ябаhан солотой.

Гомбожавын Мэнд-Ооёо Монголой соёлой жасын харюусалгата секретариин тушаалда дэбжүүлэгдэхынгээ урда радио, телевидениин редактораар хүдэлhэн, хоёр зүжэг бэшэhэн, шүлэгүүдэй гурбан ном гаргуулhан поэт, Монголой Уран зохёолшодой холбооной гэшүүн болоhон алдартай. Мэнд-Ооёо мүн лэ Монголой бурхан шажанда hүзэгтэйшүүлэй бүлэмэй зүблэлэй гэшүүн юм байба. Тэрэ түбэд бэшэг шудалhан, Буддын шажанай түүхэ шудалжа байдаг юм ха.

НАМДА хадагалаатай байдаг хуушанай фото-зурагуудай буулгабаринуудые манатай

тэ hонирхоо, эхынгээ аха болохо Базар-Сада Ямпиловай түхэл шэнжые үзэжэ уяраашье hэн даа. Тэрэшэлэн нагаса үбгэ эсэгын гар бэшэгүүдые, тусхайлбал, 1879 оной Зүүн хүбдүүдэй хотон айлнуудай тоо бүридхэлэй, мүн ЗАГС-ын шэнжэтэй дэбтэрнүүдые, «Гулваа Ямпилдоржо Зодбын тушаалаа дүүргэлтэ болгон 1893 ондо бэшэhэн хэрэгүүдые» зээ хүбүүн Хасбаатарынь Сэрэнлахам нүхэртэеэ зуу гаран; зуугаад жэлнүүдэй үнгэрhэн хойно, hонирхол шуналаа халяан Хориин дардам харгыгаар уншажа ябаба.

ҮЛЬДЭРГЭ хүрэхэдэмнай үүлэ, манагүй сэлмэг үдэрэй тэн болоод байгаа hэн. Нютагай «Коммунизм» колхозой түрүүлэгшэ, КПСС-эй ЦК-гай Хиналтын комиссиин гэшүүн Л. Д. Цыбикжапова Москва суглаанда ошоhон байжа, түрүүлэгшын орлогшо Б.-Д. Д. Цырендоржиев, профкомой түрүүлэгшэ Г. Я .Климов, ахамад агроном Н. Ц. Аюшин, нютагай музейн директор Б.-Ж. Е. Пунсуков, ажалай ветеран Ц .Д. Галсанов болон

бусад холын айлшадта халуун угтамжа хээ hэн. Тэрэ уулзалга-танилсалга дээрэ нютагай аха заха зоной нэгэн Цыдэб Доржиевич Галсанов нютагайнгаа онсо шэнжэнүүд тухай, ажахы тухай хөөрөөд, урдань эндэ ажаhyyhан Ямпилтан хотон тухай тогтоо hэн.

— Ямпил гулваа гээшэ монголшо сэсэн, ажалша баян хүн байгаа. Үхибүүдэйнгээ hураха бэлигтэй hаань, hургуули хүүлэхэ хэрэгтэй гэжэ нютагайхидтаа ойлгуулдаг hэн гэхэ. Энэ айлшаар бууhан Хасбаатарай абга болохо байhан Базар-Сада Ямпилов хадаа зуугаад жэлэй саана дээрэ эрдэмтэй Россин сэрэгэй врач болоhон, нютагаархиндаа бусахадаа хэрэгтэй зүбшэл заабари үгэдэг hэн ха. Хармаа басаганиинь, энэ ерэhэн айлшанаймнай эжы, hургуули хэhэн аргашан мэргэжэлтэй байhан ха. Эндэ Ямпил гулваагай дүү Жана-Маанчи гэгшын Илья хүбүүнэй басаган Цыргэмаагай наhанай нүхэр, нютагай ажалай болоод партиин ветеран Дондок Батуевич Батуев hууна,— гээд Цыдэб Доржиевич танилсуулаа бэлэй.

— Минии нүхэр Цырегмаа хадаа Зодбын Ямпилай түрэhэн дүү Жана-Маанчи гэгшын Илья хүбүүнэй басаган байhан юм. Нёдондо наhа бараа. Урда тээнь ерэжэ уулзахал байгаат. Цырегмаа бидэ хоёр Мэдэгмаа, Удаяана гэжэ басагадтайбди. Тэдэнэрнай олон үхибүүдтэй бүдүүн айлнууд болонхой,— гэжэ Дондок Батуевич дарууханаар хөөрөө hэн.

Удаань Хасбаатарай эхын түрэhэн, үндэhэн тоонто — Хүреэтын Хяагта Хүчдыгөөр, Заха Толгойгоор нютагайхид айлшадаа ябуулжа харуулаа. Колхозой түбтэ нүүлгэгдэhэн Хасбаатарай нагаса үбгэ эсэгынь байhан гэр байшангуудые үзүүлээ hэн. Хүндэтэ айлшадайнгаа зорижо бууhанда нютагайхид сайлалга эмхидхэжэ, гарай бэлэг сэлэгүүдые баряа hэн.

— Минии эхэ Ямпилай Хармаагай түрэhэн энэ hайхан Үльдэргэ нютагайхидай түрэлхидэймни дурасхаалые нангинаар сахижа байдагтань үрэ зүрхэнэй баяр хүргэнэб. Хожом саашадаа харилсаатай боложо, үхибүүдээ танилсуулха, ябалсаха болобо гээшэбди,— гэжэ Цэвэгжавын Хасбаатар тэрэ үдэшэ уяран баясан мэдүүлээ бэлэй.

Б. ЖАНЧИПОВ,
манай корр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн гарhaa) Ц. Хасбаатар, Б. Сэрэнлахам нагаса үбгэ эсэгынгээ буусада, Үльдэргын Хяагта Хүнды гэжэ газарта Дондок Батуевич Батуевтай хөөрэлдэжэ байна.

Авторай фото.

Хүүгэдтэ зорюулагдаhан зохёолнуудhaa

Цыренжаб БАДМАЕВ

УРИЛДААН

Гүйнэб, гүйнэб харгым утал,
Хүлhэм hайса дуhална.
Баруун хүлэйм хүндэ гутал
Байд гээд лэ hугарна.
— Юуншье болон болихом,
hyyxaм,
Юрэдөө шадал hалаал даа,
Түрүү hүүри абахаб,—гэhэм

Буруу тээшээ хараал...
Гэнтэ харан гэhээмни...
Гэндэн ахижа ябаhан...
Ходол хүсэдэг хүбүүн...
Харан шоглон гараба...
Үлэhэн шадалаа занги...
Гуталаа хаяаб, баруун...
Ухаа мэдээгээ алдаад...
Гүйжэ ерээлби түрүү...

ГЭРЭЙ БАРИЛГА

Нарhан модоной зузаахан
Холтоhон дэгэп тайланаб,
Наранай элшэhээ аргаахан
Хангал дабирхайнь хайлана.
Зөөлэн бэень харамтай,
Зузаанаар хүбхэн дэлгээд,
Уунтуулнаб мододоо гамтай

Узуурынь үзүүр рүү...
hэн...
Хушалта хүнжэлээр
hүүл...
Хушабаб гэрээ дүмүү...
Сонхо-нюдэдынь шэрд...
Сэбэрхэн болоо—хүү...

АЭРОДРОМ

Үндэр ногооной дунда
Байна аргал — аэродром.
Үхэрнүүд энэ зундаа
Бэлшэжэ байгаад барял
даа.
Тэрмээлжэн елеэд, эсээд,
Тэрээн дээрэхэнэ hуyба.
Таршаанууд уулзан хэлсээд,

Таршаганатар дуулаба...
Гэнтэ тэндэ хараhан...
Нойтон баха hуубал...
— Наран хүрэтэр элик...

Ногооной оёороор
хүн...

МУХАГШАН

Ээ, мухагшан, мухагшан —
Эжымни үнеэн хүгшэн,
Тиимэшье hаа даа,
гараагүй —
Гансашье эбэр ургаагүй.
Оройдоо бүри hарюу —
мурюушье
Эбэр гаража ядаа юм!
Одоо шамайе тэрхэгэр
буруушье

Этэрээд абанал, ядаа...
Мүргэхэшье бэшэ hаа,
мухаг...
Едогор яhан эбэрнүүд...
Мөөдэйнүүдэй гоёлто...
Эбэрээгүйнүүд, сэбэр...
Хайшан гэхэб, мухаг...
Мухагшамнай хэрэгтэй...
Харахада, нэгэ тиимэ...
Хүнэг дүүргэхэ hүтэй...

ГАРАСА ДЭЭРЭ

Томо КамАЗ машина
Уhа тулаад байшаба,
Түргэн голой эрьюулгэ
Урдаа хараад айшаба.
Яахаш мүрөө алданхай
Удаахан лэ байбал даа,
— Яаруу голой тэг дунда
Унтараад ши үзэл даа.

Гэнтэ харан гэhээнь...
Гарасаар нэгэ малаад...
Өөдэнь hүүлээ
үргэжэ...
Аапяар гаража ябаhа...
КамАЗ ехэл баярлаад...
Хара утаагаа гаргаад,
Малаадайе дахажа
Гараа тэрэни hажааж...

САМОЛЁТ

— Самолёт, самолёт!
Сэхэ намайе олоод,
Доошоо түргэн буугыш даа,
Дотор соогоо hуулгыш даа.
Шадал соогоо хиидээрэй,

Шанга hалхин
...
Тиигээд hөөргөө
...
Эжым намайе хүлеэж...

ТАЛАДА

Сэсэг шэнги басагадууд
Сэсэг түүнэд талаараа,

Эдэ олон сэсэгүүдhээ...
Эреэн талам дулаараа...

БУХАНУУД

Нэтэрүү хоёр бухануud
Нилээн удаан мүргэлдөө
— Мөө!
Тэдэниие жаахан буруудууд
Тойрон байжа гүйлдөө
— Мөө!
Гунан, дүнэн сарнууд
Тархияа hэжэрэн гайхаал
даа
—даа!

hаамхай хэдэн үнеэд...
hайхашаажа байгаад...
Борогшо гүүндээ
мордо...
Баяр хүбүүн үхэршэн
...
Эдээниие бултуулай...
Эбтэнь оруулаа гээшэ,
...

БОРОО

— Баабай, баабай,
гарыт наашаа,
Бороо оробол
эндэмнай.

Баабай, харыт,
орожо байнал,
Бороо баhа
Бадмындамнай.

МАНАЙ ГАЗЕТЫН 10-най НОМЕРТО ТОЛИЛОГДОhОН КРОССВОРДЫН ХАРЮУ

ХАЖУУ ТЭЭШЭЭ:—3— шүбгэ, 6— нэрэ, 7— алда, 8— ... 10— туун, 11— Дулма.

ДЭЭРЭhЭЭ ДООШОО: 1— шүрэ, 2— угжа, 4— тэргэ, ... адуун, 9— нуур, 10— тама.

ШОГ ЁГТО МҮРНҮҮД

hОНИН АЙЛШАН

Үнинэй уулзаагүй
худэр шамбай айлшандаа
Үргэн нютагайнгаа
баян hайхые хөөрэхэдэм,
Хашарhан мэтэ
айлшан тархяа hэжэрэн,
Хамараа уршылгаба,
шарай, зүhөө hориилгон
Абаhаар гайхаад
бодолоо хубилган үтэр
Архиин зүйлнүүдые
хөөрэжэ оробоб мэтэр.
Анхаржа эхилбэ,
хүндэтэ айлшан тэрэм,
Амаа ангайн
шашажал ороо hэргэлэн.

АСУУДАЛ

Аба, эжын жолоое
Амараг нүхэрэй жолоое
Аласайнгаа харгын жолооe
Абаhaар мэдэдэг юм гүш!
Архиин арбан гурбые
Амандаа юундэ уянабши!

hОГТУУ ХҮН ДУУЛАНА

Хара тархи мэнэрүүлхэ
Ханшарта ороhон дүлэн лэ.
Халбагадажа тэлэрүүлхэ
Капустатай шүлэн лэ.
Сагаан тархи манаруулха
Самсаалтатай коньяк лэ.
Санхатахадаа абаруулха
Салат, жэмэс, hархяаг лэ.
Хайран бэеым гутааhан
Хатуу харын охин лэ.
Хамаг бүлым туляаhан
Хара архиин хорон лэ.

ЗААБАРИ

Залуудаа
Залгижал ябаhaар,
Шадалтайдаа
Шабхажал ябаhaар,
hогтуу ходо ябаа hаа
hойгдохош даа.
Мэдээ табижал ябаа hаа
Мэхэдэнь орохош даа!

Цыбик-Жаб НАЙДАНОВ.
Захаамин.





Авиазаводой «Рассвет» гэжэ Соёлой ордон соо «Түбэй Азиин 1990 оной дангина» гэhэн уласхоорондын конкурсын шэлэн абалгын тур үнгэргэгдэбэ. Тэрээндэ 22 басаган ха-

ТҮГЭСХЭЛЭЙ МҮРЫСӨӨНДЭ ХАБААДАХАНЬ

баадаа, олонхидынь — Улаан-Үдэhөө: Гадна Петропавловкаhaa, Ивалгаhaa, Хориhoo болон Агын автономито округhoo нютагтаа илаhан басагад ерээ hэн. Үшөө Барнаул хотоhoo сэбэр басагад хабаадалсаа юм.

Шэлэн абалгын мүрысөөн 3 шатаhaa бүридэhэн байгаа. Басагад нэн түрүүн жюригэй табиhан асуудалнуудта харюусаа. Удаань мүнөө сагай гоё хубсаhанай зүйлнүүдые харуулhан байна. Түгэсхэлдэ «Уян нугархай бэе» гэhэн конкурс болоо hэн.

Жюрин гэшүүдэй hанамжанууд эдли нэгэн бэшэ байгаа. Тиин бусадhaa олон дуу абаhан 12 басаган удаадахи турта гараба. Тэдэниие нэрлээ: Аюна Раднаева, Сюржана Танхаева, Света Занданова, Марина Думнова, Таня Тастелеева, Марина Сирота, Туяана Алексеева (булта — Улаан-Үдэhөө), Саяана Доржиева (Хори), Света Раднаева (Петропавловка), Гунсылма Цыденешиева (Ага), Санда Чымба (Кызыл), Елена Решетова (Барнаул).

Агаhaa ерэhэн Гунсылма Цыденешиева харагшадта илангаяа hайшаагдаа hэн. Энэ басаган гэртэхинтээ сугтаа хонишоноор Шулуутай



нютагтаа хүдэлдэг юм. Үнгэрэгшэ намар «Агын дангина» гэжэ мүрысөөндэ Гунсылма илаа hэн. Энэ басаганда, мүн бултандань түгэсхэлэй мүрысөөндэ амжалтатайгаар хабаадахыень хүсэе. Түгэсхэлэй мүрысөөн декабриин 21-hээ 23 болотор манай Улаан-Үдэдэ үнгэргэгдэхэ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Аюна Раднаева; Марина Иванова; мүрысөөндэ хабаадагшад.

Д. АЛТАЕВАЙ фототекст.

ПРАВДА БУРЯТИИ
Мүнөөдэрэй номерто

«Мүнөө үеын байдал ба РСФСР-эй Компартиин ажал ябуулгын гол шэглэлнүүд тухай» РСФСР-эй Коммунис партиин Центральна Комитедэй болон Түбэй шалгалтын комиссиин хамтын пленумэй тогтоол.

РСФСР-эй Верховно Соведэй сесси дээрэ. «Явлинскиие гаргаха гэhэн шиидхэбэри абтаба»— тоосоон.

Россин Совет Федеративна Социалис Республикын болон Латвиин республикын хүтэлбэрилэгшэдэй уулзалга болон зүбшэлэлгэнүүд тухай коммюнике.

«РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй бүридэлые батал... тухай» РСФСР-эй Верховно Соведэй тогтоол.

«Таряашан эдеэ хоолоор ... гаха»—экономист А. Дерг...зовай бодомжонууд.

Урид хэблэгдэhэндээ ...наа бусажа .«hүнэй шэнэ ...вод хэрэгтэй»—Гусиноозёр...тоhоной заводой директор ... Хабдаевтай хөөрэлдөөн.

Шог ёгто гуурhaap. «Хүн... на бариха хабхаан—гар... эгээл hайн бэлэг».

hургуулиин реформо: хо... хэлэ зэргэ заалгын шиид... дээгүй асуудалнууд. «Буряад хэлэ шудалха гээшэ наада... бэшэ, харин шухала хэрэг... юумэн»— багшын эрдэмэй до...тор, Буряадай ССР-эй наук... габьяата хүдэлмэрилэгшэ ... Молоновой статья.

Сэнхир экран

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30—«120 минута». 9.35—Шатараар дэлхэйн чемпионадта. 9.50—Эжы, аба бидэ гурбан. 10.20—Жэлэй дүрбэн саг. Ноябрь. 11.20—Партнер. 11.50—«Харагшадай hайшаалда хүртэhэн шан»—кинофестиваль. 12.50—«Бурда моден» дурадхана. 13.20—...лагшад. 14.20—«Странные взрослые»—уран hайханай фильм. 15.55—«Лучше бы ты стал священником»—уран hайханай публицистическэ фильм. 17.25—Совет эстрадын ветерануудтай уулзалга. 19.00—Уласхоорондын шэнжэлэл. 19.45—Домра дээрэ наадаха 20.00—Мультфильм. 20.50—Режиссер И. Селеневагай фильмүүд. «Осенняя история». 1-дэхи сери. 22.00—Время. 22.30—СССР-эй правительствэдэ. 22.45—«Осенняя история». 2-дохи сери. 00.05—...hэ hониной албан. 00.20—...ниин тэнгэй урда ба hүүлэ...

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00—Үглөөнэй гимнастика. 9.15—Ород хэлэ... 9.45—Баримтата фильм. 10... —«В усадьбе... и вокруг нее» —уран hайханай фильм (Чехословаки). 11.30—«Нальчик»—баримтата фильм. 11.50—Ород арадай дуунууд. 12.00—«ПИ» тэмдэгтэй. Нэгэдэхи хубинь. 13.00—Мультфильм. 13.1...—«ПИ» тэмдэгтэй. Хоёрдохи хубинь. 14.00—.Хани хари... саан»—видеоканал. 22.00—Время. 22.30—СССР-эй Верховно Соведэй сесси дээрэ. 23.30 — РСФСР-эй Верховно Соведэй сессиин дневник. 00.30—Сонoсхолнууд, м... дээсэлнүүд. 00.35—Хүгжэмтэ видеоканал. 02.35—«Не всегда светит солнце»—уран hайханай фильм.

Редакторай орлогшо
П. Н. НИМАЕВ.

НАШ АДРЕС:
670000, УЛАН-УДЭ
ул. Каландаришвили, 23

Телефоны редакции: редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76; отделы: партийной жизни и пропаганды—2-60-91, 2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, агропромышленный—2-64-36, 2-63-86; советского строительства и быта—2-69-58; культуры и школ—2-60-21 2-57-63, информации—2-34-05; переводов—2-54-93; писем и селькоров—2-67-81; корректорская—2-33-61; выпускающие—2-35-95; собственные корреспонденты: п. Баргузин—91-1-44, г. Северобайкальск—35-73, п. Хоринск—55-6-90, г. Закаменск—31-61, п. Кырен—91-9-79 п. Агинское 3-40-69. Директор издательства—2-37-32, бухгалтерия—2-33-77, вахта—2-56-62.

Газета выходит 300 раз в год. Объем 2 п. л. Индекс подписки газеты 50901.

Газета отпечатана республиканской типографией Госкомиздата Бурятской АССР. Директор 2-40-45

Заказ № 268.